

Minna Minkkinen

LASTENSUOJELUN SATEENKAARINUORIA TAVOITTAMASSA

Tapaustutkimus kanssatutkijuudesta Nuorten Turvasataman
Discordissa

TIIVISTELMÄ

Minna Minkkinen: Lastensuojelun sateenkaarinuoria tavoittamassa: Tapaustutkimus kanssatutkijuuudesta Nuorten Turvasataman Discordissa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalityö
Joulukuu 2025

Tässä Pro-gadu tutkielmassa tutkitaan lastensuojelutaustaisten sateenkaarinuorten tavoittamista kanssatutkijuuuteen. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa kanssatutkijuuudesta. Tutkimus pyrki myös syventämään ymmärrystä siitä, millaisia mahdollisuuksia ja haasteita verkkoalustalla toteutettava kanssatutkijuus tuo mukanaan. Tutkimus sijoittuu marginaalitutkimuksen kenttään, jossa pyritään tavoittamaan heikosti saavutettavia ryhmiä ja tuomaan esiin heidän ääntään tutkimuksessa ja sitä kautta yhteiskunnassa.

Tutkimus nojaa marginaalitutkimukseen, queer-teoriaan, feministiseen tutkimusmetodologiaan ja kanssatutkijuuden periaatteisiin. Marginaalitutkimus korostaa vallan ja tiedon hierarkioiden purkamista sekä osallistumisen mahdollistamista niille, joiden kokemukset jäävät usein näkymättömiin. Queer-teoria tarjoaa kriittisen näkökulman normien haastamiseen ja seksuaalisuuden sekä sukupuolen moninaisuuden ymmärtämiseen, korostaen nuorten toimijuutta ja oikeutta itsemäärittelyyn. Feministinen metodologia puolestaan painottaa tiedon tuottamisen arvohierarkioiden purkamista ja tutkijan oman aseman reflektointia. Kanssatutkijuus toimii käytännön viitekehyksenä, jossa tutkimusta tehdään yhdessä nuorten kanssa, ei heidän ohitse, tavoitteena lisätä osallisuutta ja jakaa tiedon omistajuutta.

Tämän tapaustutkimuksen aineisto koostuu kanssatutkijoiden kanssa käydyistä keskusteluista, tutkijan muistiinpanoista, kanssatutkijuusprosessista sekä nuorten kanssa tehdyistä tuotoksista. Tutkimuksen tuloksia analysoitiin teorialähtöisesti.

Tulokset osoittavat, että luottamus ja kumppanuus rakentuvat olemassa olevien rakenteiden kautta. Nuorten osallistuminen oli vaihtelevaa ja löyhää, mutta merkityksellistä. Kanssatutkijat toivat esiin epäkohtia lastensuojelussa ja loivat tapaukset, jotka heijastivat sateenkaarinuorten arkea. Kanssatutkijuuden idea toteutui osittain, erityisesti aineiston tuottamisessa, mutta jäi vajaaksi analyysin ja tulosten viemisen käytäntöön.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että sateenkaarinuoria tavoitetaan parhaiten siellä, missä he jo ovat, ja osallistumisen monentasoinen mahdollistaminen on keskeistä. Kanssatutkijuus voi toimia sosiaalityön tutkimuksessa keinona purkaa valta-asetelmia ja lisätä osallisuutta, mutta se vaatii tutkijalta aikaa, resursseja ja joustavuutta. Tutkimus korostaa tarvetta jatkaa kanssatutkijuuden kehittämistä sosiaalityön tutkimuskentällä, jotta marginaalissa elävät ryhmät voidaan syvemmin ottaa mukaan akateemiseen tiedontuotantoon.

Avainsanat: kanssatutkijuus, sateenkaarinuoret, lastensuojelu, tapaustutkimus, marginaalien tutkiminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

ABSTRACT

Minna Minkkinen: Reaching out to LGBTIQ+ youth in child welfare: A case study of co-research in Nuorten Turvasatama's Discord
Master's Thesis
Tampere University
Social Work
December 2025

This master's thesis examines how to reach LGBTIQ+ youth with a background in child welfare for co-research. The purpose of the study is to produce new information about co-research. The study also aims to deepen understanding of the opportunities and challenges that co-research on an online platform brings. The study is in the field of marginal research, which aims to reach out to hard-to-reach groups and bring their voices to the fore in research and, through that, in society.

The study draws on marginal research, queer theory, feminist research methodology, and the principles of co-research. Marginal research emphasizes the dismantling of hierarchies of power and knowledge and enabling participation for those whose experiences often remain invisible. Queer theory offers a critical perspective on challenging norms and understanding sexuality and gender diversity, emphasizing young people's agency and right to self-determination. Feminist methodology, on the other hand, emphasizes the dismantling of value hierarchies in knowledge production and reflection on the researcher's own position. Co-research serves as a practical framework in which research is conducted together with young people, with the aim of increasing participation and sharing ownership of knowledge.

The research material consists of discussions with co-researchers, the researcher's notes, the process, and the outputs produced with young people. The results of the research were analyzed using a theory-driven approach.

The results show that trust and partnership are built through existing structures. The participation of young people was variable and loose, but meaningful. The co-researchers highlighted shortcomings in child welfare and created cases that reflected the everyday lives of LGBTIQ+ youth. The idea of co-research was partially realized, especially in the production of data, but fell short in the analysis and practical application of the results.

In conclusion, it can be said that LGBTIQ+ youth are best reached where they already are, and that enabling participation at multiple levels is essential. Co-research can serve as a means of dismantling power structures and increasing participation in social work research, but it requires time, resources, and flexibility on the part of the researcher. The study emphasizes the need to continue developing co-research in the field of social work research so that marginalized groups can be more deeply involved in academic knowledge production.

Keywords: co-research, LGBTIQ+ youth, child welfare, case study, marginalization research

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin Originality Check service.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
 Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia:

Tekoälysovellusten nimi ja versio: M365 Copilot ja DeepL Translator

Käyttötarkoitus: [Kuvaa tähän yksityiskohtaisesti, mihin tarkoitukseen ja miten tekoälyä on sovellettu opinnäytteeseen tutkielmaprosessin aikana.]

Tekoälyllä tarkistettu Discord-alustalta ladatusta keskusteluaineistosta keskusteluun osallistuneiden määrä vastaamaan omia muistiinpanoja.

DeepL Translatorilla käännetty tiivistelmä englanniksi. Käännöksen jälkeen tiivistelmä tarkistettu ja korjattu.

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: [Luettele tähän kaikki opinnäytteen vaiheet ja osiot, joissa tekoälyä on tutkielmaprosessin aikana käytetty.]

4.3. Prosessin kuvaus. Keskusteluun osallistuneiden määrät tarkistettu tekoälysovelluksella. Discord-keskusteluaineisto ladattu tekoälysovellukseen ja pyydetty erittelemään osallistujamäärät eri keskustelukerroilla. Tulokset verrattu omiin muistiinpanoihin.

Abstract

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien tekoälyllä tuotetut osat, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

SISÄLLYS

1 Johdanto	1
2 Sateenkaarinuoret ja lastensuojelu	3
2.1 Sateenkaarinuoret ja nuoruus	3
2.2 Sateenkaarinuoret: hyvinvointi, osallisuus ja syrjintä.....	4
2.3 Sateenkaarinuoret lastensuojelussa	6
3 Marginaalien tutkiminen	10
3.1 Marginaalit tutkimuksen kohteena.....	10
3.2 Lapset ja nuoret tutkimuksen kohteena.....	11
3.3 Verkko marginaalien tavoittamisen kontekstissa.....	13
4. Teoreettismetodologinen lähestyminen.....	16
4.1 Queer-teoria ja sosiaalityön tutkimus.....	16
4.2 Feministinen tutkimusmetodologia.....	18
4.3 Kanssatutkijuus	19
5 Tutkimuksen toteutus	22
5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys.....	22
5.2 Tapaustutkimus	22
5.3 Kanssatutkijuusprosessi tapaustutkimuksen aineistona	24
5.4 Analyysi	28
5.5 Etiikka.....	30
6 Luottamus ja toimijuus.....	33
6.1 Kumppanuuden ja luottamuksen rakentuminen.....	33
6.2 Yhteisen ymmärryksen luominen	38
7 Johtopäätökset	43
8 Pohdinta.....	46
Lähteet.....	50
Liitteet	60
Liite 1 rekrytointikirje.....	60

Liite 2 Analyysikehikko.....	61
Liite 3: Nuorten kanssa luodut tapaukset.....	62
Liite 4: Kutsu nuorille.....	63
Liite 5: Kutsu sosiaalityöntekijöille.....	65

Taulukko 1. Kanssatutkijusprosessin kuvaus

1 JOHDANTO

Tämä tutkimus on tapaustutkimus kanssatutkijuudesta Nuorten Turvastaman Discord-alustalla lastensuojelun asiakkaina olevien ja olleiden sateenkaarinuorten kanssa. Tavoitteena on tuottaa uutta tietoa kanssatutkijuuden hyödyntämisestä sosiaalityön tutkimuksessa. Uuden tiedon myötä tavoitteena on syventää ymmärrystä verkkoalustalla tapahtuvasta kanssatutkijuudesta nuorten kanssa.

Nuoruus on ainutlaatuinen elämänvaihe, jonka keskiössä on itsensä etsiminen ja löytäminen. Nuoruus sateenkaaren väreissä voi olla täynnä iloa ja onnea. Sateenkaarinuoruus voi olla myös haastavaa, mikäli nuoren ympärillä elävät eivät tue ja kannusta nuorta. Elämä nuorena lastensuojelun asiakkaanakin voi olla täynnä rakkautta ja iloa mutta myös syrjivää ja ulossulkevaa. Näiden kahden nuoruuden elämänpolun kohdatessa vaaditaan sosiaalialan ammattilaisilta tietoa ja taitoa toimia nuoren parhaaksi, jotta ainutlaatuinen elämänvaihe olisi kannatteleva, ei musertava. Tutkittaessa ihmisiä, jotka kuuluvat näihin kahteen ryhmään, vaaditaan tutkijalta sekä ymmärrystä marginaalien tutkimisesta että halua edistää marginaalissa olevien ihmisten asemaa yhteiskunnassa. Sekä lastensuojelun sijaishuollossa elävät lapset että seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöön kuuluvat lapset saattavat olla haavoittuvassa asemassa ja he kokevat usein muun muassa vertaisiaan enemmän väkivaltaa. Tiedämme myös, että sijaishuollossa elävillä lapsilla on kohonnut riski kokea erilaisia vastoinkäymisiä vertaisiinsa nähden (Kääriälä & Hiilamo 2017).

Suoranta ja Ryyänen (2016, 31–32) nimeävät taistelevaksi tutkimukseksi sellaisen tutkimuksen, jossa yhteiskunnallisesti merkittävää, mutta marginaalissa olevaa asiaa halutaan pitää esillä. Tutkijat toteavat, että ei kuitenkaan riitä, että tehdään vain esilläpitotutkimusta, vaan jos tutkijalla on aikaa ja resursseja, on mentävä tekemään tutkimusta ihmisten joukkoon, jotta kaikkien prosessiin osallistuvien tietoisuus kehittyy. (emt. 31–32)

Feministisen tutkimuksen traditioon kuuluu oman sosiaalisen aseman näkyväksi tekeminen. Davis (2014) haastaa tutkijaa oman sosiaalisen paikan avaamisessa, sen sijaan että tutkija tyytyy listaamaan asioita, joita hän on. Tämän pro gradu- tutkielman kirjoittaja kuuluu seksuaalivähemmistöön, on valkoihoinen, työväenluokkataustainen länsimaalainen vammauton keski-ikäinen nainen ja sosiaalityöntekijä. Tämä lista vaatii Davisin (2014) mukaan reflektointia siitä mitä se tarkoittaa tutkimuksen tekemiselle. Mikä vaikuttaa tutkijan

tutkimuksessa tehtäviin valintoihin? Valinnassa ottaa nuoret mukaan tutkimuksen tekoon jo alusta alkaen, kanssatutkijoina, on huomioitava tutkimuksen tekijän asema sosiaalityöntekijänä. Sosiaalityöntekijä lastensuojelussa käyttää merkittävää valtaa suhteessa nuoriin ja perheisiin ja tämän valta-aseman tiedostaminen tutkimusta tehdessä on tärkeää. Tehtyihin valintoihin ja rajauksiin vaikuttaa tekijän arvomaailma, jossa pidetään tärkeänä nuorten osallisuuden toteutumista kaikkialla yhteiskunnassa. Tämä näkyy halukkuutena tuoda nuoret osaksi tutkielman tekoa.

Tämän tutkielman kirjoittamisessa ja koko tutkielmaprosessissa on parhaan osaamisen mukaan pyritty olemaan uusintamatta sateenkaarinuoriin ja sateenkaari-ihmisiin liitettyä uhri- ja osattomuusnarratiivia. Kuten Wagaman (2018) kollegoineen toteaa: sateenkaarinuoret ovat itse asiassa queer-teoreetikoita. Marginaalien tutkiminen, taisteleva tutkimus, queer-teoria, feministinen tutkimus ja kanssatutkijuus yhdessä sosiaalityön eettisten periaatteiden kanssa punoutuvat osaksi sellaista sosiaalityön tutkimusta, jossa tiedon tuottaminen ja tiedon omistajuus on jaettua ja jossa tavoitellaan enemmän kuin valmiin tutkimustyön jättämistä tiedeyhteisölle. Näihin punoksiin on myös tässä tutkielmassa sitouduttu niin hyvin kuin se pro gradu -tutkielmassa on mahdollista.

Tämä tutkielma on tapaustutkimus kanssatutkijuudesta Pesäpuun Turvasataman Discord-alustalla. Ensin käsitellään tämän tapaustutkimuksen yhteiskunnallista merkitystä kontekstualisoinnilla sateenkaarinuoruudesta ja lastensuojelusta ja avataan sitä yhteiskunnallista ilmapiiriä missä sateenkaarinuoret elävät. Tämän jälkeen käsitellään vaikeasti tavoitettavissa olevien ihmisryhmien tutkimista. Kolmanneksi käsitellään tutkimuksen metodologinen osa. Neljäntenä käsitellään tutkimuksen toteutus ja työ päättyy tuloksiin, johtopäätöksiin ja pohdintaan.

2 SATEENKAARINUORET JA LASTENSUOJELU

2.1 Sateenkaarinuoret ja nuoruus

Nuoruutta pidetään itsenäistymisen, minuuden rakentamisen ja vanhemmista irtautumisen elämänvaiheena. Nuoruus ei ole selvärajainen ikäkausi, vaan määrittyy enemmän lapsuuden loppumisen ja aikuisuuden välimaastoon. Nuoruuteen liittyy psyykkisiä, sosiaalisia ja kehollisia muutoksia, mutta myös yhteiskunnan asettamia velvollisuuksia, kuten peruskoulun suorittaminen. (Taavetti ym. 2020.)

Sateenkaarinuoret on kattotermi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville nuorille. Seksuaalivähemmistöön kuuluvat homot, lesbot, biseksuaalit, panseksuaalit ja aseksuaalit. Sukupuolivähemmistöön kuuluvat transihmiset, muunsukupuoliset, intersukupuoliset ja muut, jotka eivät koe sopivansa mies-nais-jaotteluun. Ne, jotka eivät koe näitä määritelmiä omakseen tai vielä etsivät omaansa saattavat kutsua itseään queer-termillä. Tämän lisäksi sateenkaari-ihmistä voidaan puhua erilaisilla HLBTIQA+ -kirjainyhdistelmillä, jotka tarkoittavat homo, lesbo, bi, transihminen, intersukupuolinen, queer, aseksuaali ja muut. (Aarnio ym. 2020.) Ei ole yhtä tapaa olla sateenkaarinuori, sateenkaarinuoret saattavat piilottaa itsestään sen osan, joka haastaa normeja, ja toisaalta nuoret taas haluavat venyttää normeja. Lopulta sateenkaarinuoret ovat nuoria samoine murheineen ja toiveineen kuin muut nuoret, kuitenkin tarviten erityisyyden huomiointia. (Taavetti, 2015, 150–151.)

Sateenkaarinuoruuteen liittyvä erityisyys näkyy muun muassa siinä, että sateenkaarinuoret ovat kuvanneet kokeneensa syrjintää kouluissa ja työpaikoilla, mutta harvemmin siihen puuttumista. Lisäksi kaikki sateenkaarinuoret eivät saa tukea identiteetilleen kotona ja muussa lähiympäristössä, jossa elävät. Sateenkaarinuoret eivät ole yhtenäinen joukko, vaan sisään mahtuu monenlaisia kokemuksia nuoruudesta. (Taavetti ym. 2015.) Sateenkaarinuoret saattavat itsenäistyä lapsuudenkodista muita nuoria aikaisemmin ja joutua toimimaan identiteetin opettajana lähiympäristölle. Toisaalta sateenkaarinuoret saattavat aikuistua eriaikaisesti verrattuna muihin nuoriin, eivätkä kiirehdi seurustelun ja seksisuhteiden kanssa, sillä salailu ja pohdinta omasta sateenkaarevuudesta voi viedä aikaa ja energiaa. Sateenkaarevat nuoret ovat kirjava joukko, jossa mahdollisuuden olla avoimesti oma itsensä vaikuttaa myös asuinpaikka, yhteiskuntaluokka, muut yhteisöt kuten uskonnolliset yhteisöt, etnisyys, vammaisuus ja terveydentila. (Taavetti yms. 2020.)

2.2 Sateenkaarinuoret: hyvinvointi, osallisuus ja syrjintä

Sateenkaarinuorten hyvinvointia on Suomessa tutkittu niukasti, mutta kouluterveyskyselyistä on saatavilla jonkin verran tuoretta tietoa. Olemassa oleva tieto, muun muassa kouluterveyskyselyistä viittaa siihen, että heidän hyvinvointinsa on keskimäärin heikompi kuin heteroseksuaalisilla ja cissukupuolisilla nuorilla. Tämän lisäksi sukupuolivähemmistöön kuuluvilla nuorilla on enemmän ongelmia hyvinvoinnissa kuin seksuaalivähemmistöön kuuluvilla nuorilla. Positiivinen muutos verrattuna aikaisempaan kyselyyn on, että ristiriitoja vanhempien kanssa on vähemmän, kun pandemian aikana. (Lehtonen ym. 2024) Kyselyyn vastanneet sateenkaarinuoret kokivat muita nuoria yleisemmin erittäin heikkoa osallisuutta. He kokivat muita nuoria enemmän kotona sekä henkistä että fyysistä väkivaltaa. (emt.) Hakalan (2023, 83) tutkimuksesta ilmenee, että sukupuolivähemmistöön kuuluvat nuoret kokevat perheessä väkivaltaa muita nuoria enemmän, mikä selittyy muilla tekijöillä kuin sukupuolivähemmistöön kuulumisella. Tämä ei poista sitä, että sukupuolivähemmistöön kuuluville nuorille kasautuu väkivaltakokemusten riskitekijöitä, kuten hyvinvointiin tai lapsen ja vanhemman väliseen ristiriitoihin liittyviä asioita. (emt., 84)

Lastensuojelun sijaishuollossa elävien nuorten kohdalla tulokset ovat kouluterveyskyselyn perusteella varsin samansuuntaisia. Sijaishuollossa elävien nuorten osallisuuden kokemukset ovat heikommat kuin muiden nuorten. Sijaishuollossa elävien nuorten kokemus omasta terveydestä oli heikompaa kuin muiden nuorten, ja nuoret raportoivat merkittävästi enemmän kokemuksia fyysisestä väkivallasta vanhempien tai muun huolta pitävän aikuisen taholta. Sijaishuollossa asuvat nuoret, toisin kuin sateenkaarinuoret, raportoivat merkittävästi enemmän päihteiden käyttöä. (Niemi & Eriksson 2023)

Monet kouluterveyskyselyssä esiin tulleet negatiiviset ilmiöt, kuten haasteet terveydessä ja koulunkäynnissä, näkyvät sekä sateenkaarinuorilla että lastensuojelun sijaishuollossa elävillä nuorilla. Nämä itsessään eivät ole välttämättä hälytyskelloja sosiaalityöntekijöille, mutta nämä yhdistettynä kotona koettuun henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan ovat uhkana lapsen kasvulle ja kehitykselle.

Poliisin viharikosraportoinnista (Rauta 2024) käy ilmi, että viime vuosina on kirjattu aiempaa enemmän rikosilmoituksia, joissa viharikoksen perusteena on kuuluminen seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön. Huomionarvoista on, että asianomistajat olivat näissä tapauksissa

yleisimmin 15–34-vuotiaita, vähiten joukossa oli yli 44-vuotiaita ja yleisimmät rikosnimikkeet olivat kunnianloukkaus ja pahoinpitely (emt., 888–89.). Iso osa viharikoksista jää kuitenkin näiden tilastojen ulkopuolelle, sillä selvitysten mukaan vain osa ilmoittaa viharikoksista eteenpäin. Syy, miksi tekoja ei raportoida eteenpäin, on oletus, ettei asialle tehtäisi viranomaisten taholta mitään tai ettei koettua tekoa pidetty riittävän vakavana. (Jauhola ym. 2022, 104–122.) Osa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvista kokee edelleen syrjintää koulussa, työelämässä sekä sosiaali- ja terveystalveluissa. Sosiaali- ja terveystalveluissa syrjinnän kokemuksia on enemmän sukupuolivähemmistöön kuuluvilla. (Oikeusministeriö 2021)

Moniperustaista syrjintää on, kun ihminen joutuu syrjityksi useamman kuin yhden ominaisuuden vuoksi. Leppäkorpi (2018) lajittelee moniperustaisen syrjinnän kolmeen kategoriaan: moninkertainen syrjintä, kumulatiivinen syrjintä ja risteävä syrjintä. Moniperustainen syrjintää voi olla esimerkiksi sukupuolivähemmistöön kuuluvan sijaishuollossa elävän vammaisen nuoren tilanne, jossa hänellä on riski tulla syrjityksi monen ominaisuuden vuoksi eri paikoissa, esteellisten palveluiden vuoksi vammaisuutensa takia ja sijaishuollossa seksuaalisuuteen liittyvien negatiivisten asenteiden vuoksi. Kumulatiivista syrjintää on tilanne, jossa henkilö kokee syrjintää samassa tilanteessa useammalla perusteella, esimerkiksi romanityttö asuntoa hakiessa. Risteävässä syrjinnässä eri syrjintäperusteet risteävät yhdessä ja samassa tilanteessa tuottaen erityisiä syrjinnän muotoja, esimerkiksi kun mustaihoinen sijaishuollossa elävä nuori hakee TET-harjoittelupaikkaa. (emt., 30.) Moniperustainen syrjintä voi olla hyvin kuormittavaa ihmisille ja mitä enemmän on ominaisuuksia, joiden perusteella on mahdollisuus tulla syrjityksi eri tilanteissa, sitä kokonaisvaltaisempaa ja todennäköisempää syrjintä on. Tätä on kuvattu jatkuvana valppautena ja kuormituksena. (Lepola 2018, 82–83.) Sijaishuollossa eläviä sateenkaarinuoria voidaan pitää riskialttiina kokemaan moniperustaista syrjintää yhteiskunnassa. Moniperustaista syrjintää kokeville ilmoittaminen viharikoksista voi olla entistäkin hankalampaa, sillä syrjintätilanteisiin liittyvä epävarmuus siitä, mistä syystä syrjintä on tapahtunut, on moniperustaisissa tilanteissa vielä epäselvempi (Lepola 2018, 83).

On näyttöä siitä, että vähemmistökokemus voi toimia nuorille myös resurssina ja kimmokkeena toimia yhteiskunnassa ja tavoitteena tehdä yhteiskunnasta yhdenvertaisempi. Tämä korostuu erityisesti seksuaalivähemmistöihin identifioituvilla tytöillä ja naisilla. Vähemmistöidentiteetin avulla voi syntyä yhteisöllisyyttä, jossa nuoret voivat lähteä yhdessä esittämään vaatimuksia

sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumiselle, eli syntyy poliittista aktiivisuutta. Tutkimuksen perusteella nimenomaan ymmärrys ja identifioituminen omaan vähemmistöryhmään lisäsi yhteiskunnallista toimijuutta. (Honkatukia & Happonen 2025 189–191.) Kallio ja Honkatukia (2022) tutkivat nuorten aikuisten toimijuutta ja vastarintaa nuorille suunnatuissa palveluissa Suomessa ja havaitsivat, että nuoret aikuiset pyrkivät muuttamaan asioita osoittamalla aktiivista vastarintaa, solidaarisuudella ja ääneen asioista puhumisella. Jotkut nuoret aikuiset pyrkivät vahvistamaan toimijuuttaan voidakseen vaikuttaa arkeensa. Tutkimus haastaa oletuksen, että haavoittuvassa ja epävarmassa tilanteessa olevat nuoret, jotka hakevat tukea palveluverkostosta, ovat passiivisia vastaanottajia, joilla ei ole motivaatiota parantaa omaa elämäänsä tai yhteiskunnallisia rakenteita. (Kallio & Honkatukia 2022, 118–119.) Yhtäältä voidaan pitää negatiivisena sitä, etteivät sateenkaarinuoret aina luota yhteiskunnan kykyyn suojella heidän oikeuksiaan ja turvallisuuttaan, mutta samalla on positiivista, että nuoret uskovat kollektiiviseen kykyynsä luoda nämä tilat itse. Queer-nuoret luovat oman tilan, jossa he eivät vain voi tuntea olevansa suojattuja ulkomaailmalta, vaan he kuuluvat maailmaan. (Sotevik 2024, 12.) Vähemmistöön ja yhteiskunnalliseen marginaaliin kuulumisen ei siis automaattisesti tarkoita passiivista, alistesta asemaa vaan voi olla myös aktiivisen yhteiskunnallisen toiminnan kipinä. Huomionarvoista on, että sama tilanne ei ole kaikilla nuorilla tai sateenkaarinuorilla.

2.3 Sateenkaarinuoret lastensuojelussa

Lastensuojelu on vaativaa sosiaalihuollon ammattityötä. Lastensuojelulain 1§ tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (LsL 417/2007). Lastensuojelun järjestämistä ja vastuita ohjaa lastensuojelulaki. Lastensuojelulaki määrittää hyvinvointialueen vastuulliseksi lastensuojelun järjestämiseen. Mahdollisista kodin ulkopuolisista sijoituksista päättää aina virkavastuulla sosiaalityöntekijä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Lastensuojelulaki määrittää, että lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshoidona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. (LsL 13.4.2007/417) Huostaanotto on yksi lastensuojelun haastavimmista toimenpiteistä, sillä se vaikuttaa lapsen ja perheen arkeen ja perhesuhteisiin sekä koskettaa lapsen oikeuksia ja vapauksia. Huostaanottopäätökseen on kuitenkin ryhdyttävä, jotta lapsen oikeus suojeluun ja erityiseen huolenpitoon toteutuu. Samalla kun huostaanotto puuttuu lapsen ihmisoikeuksiin, se myös turvaa niitä. Huostaanotosta

Suomessa päättää sosiaalityöntekijä, elleivät vanhemmat tai yli 12-vuotias lapsi vastusta huostaanottoa, tällöin päätöksenteko siirtyy hallinto-oikeudelle. (Pösö, Toivonen & Kallioma-Puha 2019; Huhtanen 2020.)

Lastensuojelun keskusliiton selvityksessä (Hokkila 2023) lastensuojelun asiakkaat kuvaavat, että lastensuojelun työntekijällä on merkittävä vaikutus lasten ja nuorten elämään. Selvityksessä kokemusasiantuntijat kuvaavat, että hyvä asiakassuhde mahdollistaa muutokseen ja että inhimillinen läsnäolo, luottamus, joustavuus ja kuuntelu ovat keskeisiä elementtejä onnistuneelle asiakassuhteelle. Selvityksessä nuoret kuvaavat, että heitä ei ole aina ammattilaisten toimesta uskottu, ja tämän on koettu johtavan vääriin päätöksiin. Selvityksen mukaan tällä hetkellä on hyvin sattumanvaraista, toteutuvatko onnistuneen asiakassuhteen elementit käytännössä. Selvityksen mukaan toteutuminen on riippuvaista yksittäisistä ammattilaisista, hyvinvointialueesta, sen resursseista, alueella käytössä olevasta palveluiden rakenteesta sekä sen työmalleista ja käytänteistä. (emt., 95–97)

Erityisen merkityksellistä oman mielipiteen kertominen sosiaalityöntekijälle lastensuojelussa on kaltoinkohdeltujen lasten kohdalla. Kun lapsilta kysytään, miltä tuntui, kun lastensuojelussa sosiaalityöntekijä kysyi heidän mielipidettään, vastaavat lapset että hyvältä. Kun taas kysytään, miltä tuntui, kun mielipidettä ei kysyty, on vastauksena pahalta, vihaiselta, surulliselta ja unohdetulta. (Strömmland ym. 2022, 344.) Lapsi, joka nähdään arvokkaana toimijana, kerryttää itsetuntemusta, itseluottamusta ja itsensä kunnioitusta (McCafferty 2021, 12). Tämän vuoksi kouluterveyskyselyn tulokset osallisuuden kokemuksista sekä sateenkaarinuorilla että sijaishuollossa elävillä ovat merkityksellisiä sosiaalityön kannalta. Sosiaalityössä osallisuutta voidaan lisätä sekä henkilökohtaisella tasolla, asiakaskohtaamisissa ja -prosesseissa, että rakenteellisella ja yhteiskunnallisella tasolla.

Lastensuojelu pelastaa ihmishenkiä, mutta sillä voi olla myös negatiivisia vaikutuksia lapsen elämänpolulla. Kaasbøllin ja kumppaneiden (2021) kirjallisuuskatsauksen perusteella sijaishuollossa elävät sateenkaarinuoret ovat ylläpidettyinä lastensuojelussa, ja heillä on kohonnut riski terveysongelmiin verrattuna toisiin sijaishuollossa asuviin nuoriin. Tulosten perusteella nuoret ja sijaisvanhemmat kohtaavat usein syrjintää seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuolen moninaisuuden vuoksi. On kuitenkin syytä huomioida, että kirjallisuuskatsauksen aineisto oli pääasiassa Yhdysvalloista. (Kaasbøll ym. 2021, 366.) Lastensuojelulla ja muilla nuoria kohtaavilla ammattilaisilla voi olla merkittävä rooli

sateenkaarinuorten elämässä, sillä monet eivät ole saaneet tarvitsemaansa tukea (Paul, 2020, 11). Greeno tutkijakollegoineen (2022, 570) selvitti sosiaalityöntekijöiden asenteita sateenkaarinuoria kohtaan ja selvisi, että erityisesti lastensuojelun esihenkilöillä oli positiivinen asenne sateenkaarinuoria kohtaan ja heidän roolinsa sateenkaarinuoria tukevan työympäristön luomiseksi voi olla merkittävä. Tutkijat (emt., 569) kuvaavat, että heidän havaintonsa viittaavat siihen, että tietämyksen ja ymmärryksen lisääminen koulutuksen avulla voi olla askel kohti myönteisemmän ilmapiirin rakentamista.

Yhdysvaltalainen tutkimus (Forge yms., 2018) osoittaa, että lastensuojelun sijaishuollossa eläneet sateenkaarinuoret ovat ylliedustettuina asunnottomien nuorten keskuudessa. Asunnottomien sateenkaarinuorten joukossa on myös paljon niitä, joita lastensuojelu ei ole tavoittanut ja jotka ovat asunnottomia vanhempien hylätessä lapsensa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuulumisen vuoksi. Asunnottomat sateenkaarinuoret ovat äärimmäisen haavoittuvaisessa asemassa kokemaan väkivaltaa, seksuaalista väkivaltaa, päihteiden käyttöä ja hyväksikäyttöä. Monella nuorella näitä kokemuksia oli jo ennen asunnottomuutta. (emt.) Suomalainen yhteiskunta, joka rakentuu pohjoismaisen hyvinvointivaltion pohjalle, ei ole täysin verrattavissa Yhdysvaltoihin erityisesti sosiaalipalveluiden ja sosiaaliturvan suhteen. Suomessa sateenkaariasunnottomuutta on tutkittu verrattain vähän, mutta viitteitä on, että Suomessa sateenkaarinuorten asunnottomuus on niin sanottua piiloasunnottomuutta, jossa asutaan ystävien ja tuttavien luona (Kts. Waldén 2024; Nykänen 2025). Suomesta ei ole tarjolla ajankohtaista ja tarkkaa tietoa sijaishuollossa eläneiden nuorten tai sateenkaarinuorten asunnottomuudesta, eikä sijaishuollossa eläneiden sateenkaarinuorten asunnottomuudesta.

Yhdysvaltalaisen tutkimuksen (McCurdy ym., 2023) mukaan sijaishuollossa asuneilla sateenkaarinuorilla on kohonnut riski päihdeongelmiin. Erityisen ongelmallista on sijaishuollosta saatu heikko tuki sateenkaarinuorten identiteetin pohtimiselle ja määrittelylle. Tutkimuksen (emt., 11) mukaan erityisen haavoittuvaisessa asemassa ovat lesboksi ja homoksi itsensä määrittelevät, sekä sukupuoltaan pohtivat, syntymässä pojaksi määritellyt nuoret. Vastaavanlaista tutkimusta ei Suomesta löydy, mutta sijaishuollossa asuneita on kuitenkin tutkittu. Kääriälän ja Hiilamon (2017) mukaan pohjoismaissa sijaishuollossa eläneet lapset ja nuoret ovat nuorina aikuisina kohonneessa riskissä erilaisille haasteille, kuten heikolle koulutustasolle, mielenterveyden ongelmille, nuorena vanhemmaksi tulemiselle ja taloudellisesti omillaan pärjäämiselle. Huolestuttavimmat tulokset olivat kohonnut riski

itsemurhalle ja nuorena kuolemalle sekä päihdeongelmille ja rikollisuudelle. (emt., 111–112.)
Voidaan siis sanoa, että on vahvaa näyttöä sille, että sekä asuminen lastensuojelun
sijaishuollossa että sateenkaari-identiteetti voivat olla riski ei-toivotuille elämän tapahtumille,
kuten asunnottomuudelle.

3 MARGINAALIEN TUTKIMINEN

3.1 Marginaalit tutkimuksen kohteena

Termi marginaali on varsin yleinen yhteiskuntatieteissä, sosiaalityössä ja julkisessa keskustelussa (Kuronen 2022). Marginaali on käsitteenä hyvin arvolatautunut ja monimutkainen (Jokinen ym. 2022, 11). Marginaalilla viitataan usein johonkin toiseen, yhteiskunnan reunoilla olevaan, kuten asunnottomiin ihmisiin. Marginaali voidaan ymmärtää paikantamisen ja tilallisuuden käsitteenä, joka viittaa yksilön tai ryhmän sijaintiin yhteiskunnallisissa kontekstissa. Marginaali voi olla myös kapinaa, jotain mihin haluaa ja missä haluaa olla. Laajasti marginaalin rinnalla käytetty käsite on haavoittuvuus, jolla pyritään selittämään tapahtumaketjuja ja yhteiskunnallisia prosesseja, jotka voivat johtaa marginaaliin. Olennaista on tarkastella haavoittuvuutta yhteiskunnallisesti, rakenteiden ja prosessien kautta, ei yksilöiden haavoittuvuutta. Marginaalien tutkiminen ja marginaalissa elävien ihmisten puolelle asettuminen on ollut varhain osa sosiaalityötä ja sosiaalityön tutkimusta. (Kuronen 2022.)

Yleensä tutkija, joka haluaa tutkia sorrettuja ja vaiennettuja ääniä törmää siihen, ettei ole valmista aineistoa. Merkittävät ja ilmiöön suoraan liittyvät lähdeaineistot yksinkertaisesti puuttuvat. Näiden yhteiskuntatutkimuksesta ja keskustelusta puuttuvien äänien tutkiminen vaatii tutkijalta erilaisten vihjeiden ja johtolankojen yhdistelemistä. Se vaatii innovatiivisuutta yhdistää erilaisia tutkimusmetodeja ja aineistoja yhteen kokonaisuudeksi, joka valaisee mitä aiheen ympärillä todella on. Tutkijan on marginaaleja tutkiessaan pyrittävä kokonaisvaltaiseen tarkasteluun, haasteista huolimatta. (Häkkinen & Salasuo, 2015, 12–14.) Tutkittaessa marginalisoituja tai haavoittuvassa asemassa olevia ihmisryhmiä, tutkijalta vaaditaan erityistä herkkyyttä. Tutkijan on tunnistettava, että virallisten, ulkopuolisten ajatusmallien käyttö saattaa uusintaa valtarakenteita, sen sijaan, että toisi tutkittavien ääntä esille. (Snell 2022, 314.) Uggerhøj (2011, 45) huomauttaa, ettei sosiaalityötä voi tutkia eikä tutkimusprosesseja aloittaa vain tutkijasta lähtöisin, koska tutkija on aina kiinnittynyt tutkimuskohteen tai teeman poliittisiin ja institutionaalisiin konteksteihin. Sosiaalityön kontekstissa LGBT-väestön tutkimisessä on aina huomioitava kompleksinen, muuttuva ja usein vihamielinen sosiaalipoliittinen ympäristö, jossa tutkimusta tehdään (Martin & Meezan, 2003, 197).

Suoranta ja Ryyänen (2016) kuvaavat taistelevaksi tutkimukseksi sosiaalisesti ja poliittisesti sitoutunutta tutkimusta, jossa tuodaan aktiivisesti esiin sorrettujen ja äänettömien ääntä. Taistelevan tutkimuksen eetoksessa olennaista ei ole vain toimia äänitorvena, vaan aktiivisesti sitoutua yhteiskunnallisesti merkittävän asian esilletuontiin ja kamppailuun, sekä innostaa asiaan liittyviä ihmisiä siihen myös itse mukaan (emt., 31–35). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuva tutkimus ei historian valossa aina ole ollut eettisesti kestävällä pohjalla ja positiivista yhteiskunnallista muutosta mukanaan tuovaa, eikä se aina ole ollut tehtyjen tutkimusten tarkoitukseen, esimerkkinä vuosia kestänyt psykoanalyysitutkimus, jossa pyrittiin muuttamaan homoseksuaalimpien seksuaalista suuntautumista. (kts. Martin & Meezan, 2003).

Marginaalien tutkimisessa voidaan myös ajatella tutkittavan luokkia. Sorrettujen ja vaiennettujen äänien tutkimisessa voidaan nähdä olevan kyse myös toiseuden tutkimisesta. Sosiologi Howard S. Beckerin (1963) leimaantumisteorian mukaan ihmiset eivät ole poikkeavia toimintansa vuoksi vaan siksi, että heidät sellaisiksi sosiaalista ja moraalista valtaa pitävien taholta sellaiseksi leimataan. Toiseus, ulkopuolisuus ja marginaali ovat yhteiskunnallisia tiloja, jotka syntyvät monesta suunnasta, kuten yhteiskunnallisten ryhmien asettamista normeista. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä voidaan pitää normien rikkojina ja “toisina”, jopa ulkopuolisina heteronormatiivisesta ja sukupuolinormatiivisesta yhteiskunnasta. (emt.) Queer-teorialla ja feministisellä tutkimusmetodologialla voidaan osittain purkaa näitä toiseuden, marginaalin ja sorron tiloja ja pyrkiä tuottamaan tietoa, joka ei katso aihetta puhtaasti ulkoapäin arvioiden.

3.2 Lapset ja nuoret tutkimuksen kohteena

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa (SopS 59/199) artikkelit 9, 1 ja 13 takaavat lapselle oikeuden osallistua häntä koskevaan päätöksentekoon, oikeuden tuoda oma näkemyksensä esiin häntä koskevissa asioissa ja oikeuden vapaasti ilmaista mielipidettään. Sosiaalialan eettisissä ohjeissa (Talentia 2022) on lueteltu muun muassa itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja osallisuuden edistäminen, sekä asiakkaiden näkeminen tasavertaisena toimijana. Itsemääräämisoikeus ja oikeus osallistua eivät ole vain aikuisia koskevia eettisiä arvoja, vaan ne koskevat myös lapsia ja nuoria.

Lapsuus on historian valossa kuulunut yhteiskunnalliseen marginaaliin. Yhteiskunnan suhtautuminen lapsiin perustuu käsityksiin ja uskomuksiin lapsuuden luonteesta, jotka ovat usein tutkimattomia ja ristiriitaisia. Nämä oletukset vaikuttavat konkreettisesti lasten elämään, sillä ne määrittävät, mitä pidetään lapsille sopivana ja millainen nähdään ”oikeana” lapsuutena. Lasten arkea säätelevät heidän ympärillään olevat aikuiset: perheenjäsenet, varhaiskasvatuksen ja koulutuksen ammattilaiset sekä poliitikot, jotka laativat lainsäädäntöä lasten elämään liittyvistä kysymyksistä. Lapsena olemisen kokemus on muuttunut merkittävästi historian kuluessa. Ajatus lapsista aikuisista erillisenä ryhmänä on kehittynyt vähitellen. Teollistumisen myötä lapsityövoiman käyttö herätti huolta, mikä johti lapsityövoiman rajaamiseen ja tämä muutos siirsi lapsen roolin työntekijästä koululaiseksi. Mikä osaltaan loi lapsuudesta oman elämänvaiheen. (Clark 2010.)

Lapsuudentutkimuksessa lapsuutta tutkitaan yhtä kehitysvaihetta laajemmin. Lapsuuden tutkimuksessa lapsi nähdään aktiivisena toimijana omassa ympäristössään ja lapsen kokemuksista ollaan kiinnostuneita. Lapsuuden tutkimuksessa lapsuutta tarkastellaan moniulotteisesti, yhteiskunnallisesti, sosiaalisesti ja historiallisesti. (Kts. Braches-Chyrek 2021). Bernardinin (2018) mukaan queer-teoria voi hyötyä paljon lapsuudentutkimuksen työstä, erityisesti laadullisen ja etnografisen tutkimuksen osalta. Samoin kuin lapsuuden tutkimus, queer-teoria on monimuotoinen tutkimusala, jolla on kykyä kriittiseen tarkasteluun sosiaalista ja poliittista elämää kohtaan. (emt.)

Lapsilla ja nuorilla on yhtäläinen oikeus osallistua tutkimuksiin kuin aikuisillakin, mutta tutkimuseettisesti lasten osallistuminen tutkimuksiin on kuitenkin säädeltyä. Alaikäisen osallistumista tutkimukseen säätelevät tutkimuseettiset ohjeet (TENK 2019), joissa muun muassa mainitaan, että 15-vuotias voi itsenäisesti, ilman huoltajia, tehdä päätöksen tutkimukseen osallistumisesta, mutta nuorempien lasten kohdalla on huoltajalta oltava suostumus. Toivonen kollegoineen (2025) toteavat, että vaikka ohjeistuksen on tarkoitus mahdollistaa tutkimuksen toteutus eettisesti kestäväällä tavalla, voi se myös vastoin tarkoitustaan jättää esimerkiksi aivan pienet lapset ja haavoittuvassa asemassa olevat lapset tutkimusten ulkopuolelle. Ikäraajat eivät kuitenkaan perustu tutkittuun tietoon, vaan ovat sidoksissa yhteiskunnassa vallitseviin näkemyksiin lapsen sopivasta iästä päättää omista asioistaan tai kantaa vaikkapa rikosoikeudellista vastuuta. Vaikka eettiset ohjeistukset perustuvat haluun suojella lapsia ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia, voidaan suojelulla myös holhota ihmisiä. Haavoittuvaan asemaan asettamisella voidaan pahimmillaan

asettaa ihmiset tarpeettomasti marginaaliin. Aikuiset voivat myös estää lasten osallistumisen, jos he ennakkoon päättävät, millaisia tunteita ja kokemuksia tutkimusprosessi lapsissa voi aiheuttaa. (emt.)

Garcia-Quiroga ja Agoglia (2020, 8) toteavat, että erityisesti lastensuojelussa elävät lapset kuuluvat marginalisoituun ja usein leimattuun väestöryhmään ja monista syistä heitä ei oteta riittävästi huomioon osallistavassa tutkimuksessa ja päätöksenteossa. Näillä lapsilla on kuitenkin valtavasti annettavaa alan tutkimukseen ja sitä myötä päätöksentekoon ja lastensuojeluun. Tämä vaatii aikuiskeskeisen ajattelun hylkäämistä. Lasten osallistumista, sekä heidän suojelun tarvettaan voidaan edistää luomalla turvallisia ympäristöjä, jotka mahdollistavat erilaisia osallistumisen tapoja ja menetelmiä jo tutkimuksen alkuvaiheista lähtien ja koko prosessin ajan. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että päästään eroon ajatuksesta, jonka mukaan lasten turvallisuus ja suojelu voidaan suunnitella ja päättää kuulematta heidän näkemyksiään. (emt.) Sunin ja kollegoiden (2023) kirjallisuuskatsauksesta käy selville, että pienten lasten tutkimuksessa on puutteita erityisesti, kun on kyse erityistarpeisten lasten, puhe- tai kielellisiä vaikeuksia kärsivien lasten ja alkuperäiskansojen lasten osallistumisesta tutkimukseen. Tutkijoiden mukaan tilaa olisi uusille innovatiivisille menetelmille, joilla lasten mielipiteitä päästään kuulemaan paremmin, verrattuna tilanteeseen, jossa tärkeintä on tutkimusten tulosten raportointi, ei niinkään lasten äänen kuuleminen. (emt.) Powell ja Smith (2009, 139) toivovat, että lasten kanssa työskentelevät olisivat tietoisempia lasten kyvykkyydestä ja oikeuksista osallistua tutkimukseen, erityisesti silloin kun kyse on marginaalissa elävistä lapsista. Powell ja Smith (emt.) myös toteavat, että tutkijoiden, jotka tutkivat lapsia ja arkoja aihepiirejä, on omattava hyvät vuorovaikutustaidot ja kyky luoda yhteyksiä ihmisten välillä.

3.3 Verkko marginaalien tavoittamisen kontekstissa

Iso osa nuorten päivittäisestä vuorovaikutuksesta kulkee lukemattomien puhelimessa olevien applikaatioiden välityksellä. Olkoon kyse tekstistä, kuvista tai muista tavoista, applikaatiot ovat luoneet tavan kommunikoida ajasta ja paikasta riippumatta. (Bakken 2023, 631.) Näitä digitaalisia välineitä ei kuitenkaan Bakkenin (2023) mukaan osata vielä riittävästi hyödyntää laadullisen tutkimuksen haastatteluissa, erityisesti nuorten kohdalla. Applikaatioiden voidaan katsoa vähentävän portinvartijuuksia, kun tutkimuksen tekijät voivat tavoitella haastateltavia suoraan applikaatioissa. Lisäksi tutkimuksen teko voi olla kustannustehokasta ja ajasta ja

paikasta riippumatonta, sekä anonymiteetin vuoksi mahdollistaa vaikeiden ja sensitiivisten kysymysten kysymisen. (emt., 633.) Bakkenin (2023, 640) mukaan applikaatioiden avulla käydyt keskustelut ovat samankaltaisia kuin etnografisessa kenttätöössä käydyt keskustelut verrattuna perinteisiin haastatteluihin, jotka ovat aikaan ja paikkaan sidottuja. Verkkoalusta ja applikaatiot voivat olla tutkijalle erityisen tehokkaita, kun pyritään tavoittamaan nuoria tai vaikeasti tavoitettavia ihmisryhmiä, missä anonymiteetti on erityisen merkityksellistä, kuten esimerkiksi huumeita myyvien ja käyttävien ihmisten kohdalla. (emt., 641) Willisin (2011) mukaan verkkohaastatteluiden ja verkkokyselyjen kaltaiset menetelmät voivat tarjota mahdollisuuksia pitkäaikaiseen ja syvälliseen tutkimukseen sateenkaarinuorten kanssa. Eettisesti verkkomenetelmät lisäävät osallistujien autonomiaa laajentamalla heidän hallintaansa tutkimusprosessista ja siitä, kuinka paljon henkilökohtaisia tietoja he haluavat jakaa tutkijalle. (emt.) Gunavan (2022) kollegoineen kuvaavat kokemuksiaan tutkijoina, että chattailu voi vähentää haastattelujen muodollisuutta, sillä kasvokkain tehtävät haastattelut voivat joskus saada vastaajat tuntemaan olonsa epämukaviksi ja ahdistuneeksi.

Sosiaalityön tutkimuksessa verkkopohjaisia menetelmiä ja digitaalisia työkaluja on hyödynnetty eri tavoilla. Esimerkiksi Blomberg (2022) tutkimusryhmineen suunnitteli yhdessä 6–12-vuotiaiden lasten, sosiaalityöntekijöiden ja tutkijoiden kanssa verkkopohjaisen välineen, joka mahdollistaa lasten osallisuuden toteutumisen paremmin lastensuojeluprosessissa. Projektin aikana lapset paransivat välinettä ja osoittivat sen heikkouksia. Lopputuloksena syntyi piirtämisen väline, joka helpottaa lapsen ja sosiaalityöntekijän vuorovaikutusta ja joka nostaa esille lapsen äänen ja kokemukset. (emt.) Projektissa toteutuivat paitsi lasten osallisuusmahdollisuudet tutkimuksen ja sosiaalityön kehittämisessä, myös ymmärrys lasten maailmasta, jossa on paljon digitaalisia välineitä ja lapsilla valtavasti osaamista niiden käytössä.

Hinkesin (2021, 754–758) mukaan verkkokeskusteluryhmien käyttö aineistonkeruumenetelmänä on hyödyllinen metodi, sillä se mahdollistaa sekä taloudellisesti tehokkaan tavan kerätä aineistoa että vaikeistakin aiheista keskustelun anonymisti, eikä keskustelijoiden maantieteellisellä sijainnilla ole juurikaan merkitystä. Verkkokeskustelut sisältävät myös haasteita, kuten ikäihmisten mahdolliset vaikeudet toimia verkkoalustoilla ja tottumattomuus verkossa käytävään keskusteluun. Haasteita tutkijalle voi syntyä myös tekstien analysoinnissa, mikäli verkkoalusta ei palvele riittävän hyvin tarkoitusta. Esimerkiksi jos alusta ei mahdollista suoria lainauksia toisen teksteistä, voivat kommentit sekoittaa yleiseen keskusteluun. Tutkijalla tulisi olla osaamista käyttämästään verkkoalustasta ja sen toimivuus

kyseiseen verkkokeskusteluun tulisi aina testata etukäteen. Verkkokeskusteluissa on myös pohdittava, onko keskustelu suljettua vai avointa, ja on otettava huomioon, että osallistujilla on aina mahdollisuus tehdä aiheesta hakuja internetistä keskustelussa olevasta aiheesta ja liittää keskusteluun toisen tekstiä omaan, kuten Hikesin tutkimuksessa oli tapahtunut. (emt., 754–758.)

Verkossa tehtävä marginaaleja tavoittava tutkimus ei ole mitenkään uusi tutkimusmenetelmä. Kwong-Lai Poon (2005) tutkimusryhmänsä kanssa haastatteli Kanadassa asuvia Aasilaistaustaisia miehiä, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa, heidän elämästään, tavoitteenaan paremman ymmärryksen kautta kehittää HIV- ja Aids tartuntojen ennaltaehkäiseviä toimia. Tutkimuksessa aineisto kerättiin haastattelemalla anonymisti homomiesten-chat alustalla olevia tutkimuksen kohderyhmään kuuluvia miehiä. Ranta (2024) tutkimusryhmänsä kanssa hyödynsivät perinteisten haastattelujen rinnalla internetin ”pimeää verkkoa” tutkiessaan anonymiteetin merkitystä haittoja vähentävässä terveysneuvontatyössä. Huumeita käyttäville ihmisille on ”pimeässä verkossa” tarjolla haittoja vähentävää terveysneuvontaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten toimesta. Rannan tutkimusryhmä hyödynsi tätä olemassa olevaa kontaktia haastatellessaan huumeita käyttäviä ihmisiä. (emt.)

4. TEOREETTISMETODOLOGINEN LÄHESTYMINEN

4.1 Queer-teoria ja sosiaalityön tutkimus

Marginaalien tutkiminen edellyttää teoreettisia näkökulmia, jotka haastavat vallitsevia normeja. Yksi keskeinen tällainen näkökulma feministisen tutkimusmetodologian sisällä ja rinnalla on queer-teoria. Queer-terminä kuvaa paitsi identiteettiä ja poliittista liikehdintää myös teoriaa. Queer-teoriasta puhuttiin ensi kertaa 1990-luvulla Yhdysvalloissa yliopistoissa. Queer-teoriaa on alusta asti kritisoitu siitä, ettei se ole teoria lainkaan. Queer-teorian perusajatus on vastustaa kiinteitä luokitteluja, mikä on merkinnyt sitä, että teoriaa on sovellettu ja sovelletaan edelleen paljon laajemmin kuin pelkästään seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä eli erilaisissa seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvissä yhteiskunnallisissa kysymyksissä. Queer-teoria on aina liittynyt aktivismiin, ei vain akateemiseen maailmaan. (McCann & Monaghan, 2019, 3–5)

1800-luvulta lähtien termiä ”queer” on käytetty englannin kielessä halventavana nimityksenä seksuaalivähemmistöjä kohtaan. 1990-luvulta lähtien, ensin Yhdysvalloissa ja sitten muualla maailmassa, aktivistit ovat tietoisesti ottaneet termin omakseen. Englanninkielinen sana ”queer” tulee germaanisesta adjektiivista ”quer”, joka tarkoittaa ”poikittainen”, ”diagonaalinen” tai ”vinossa”, ja joka puolestaan tulee latinankielisestä verbistä ”torqueo” (”kiertää, taivuttaa,”). Queer-sanaa voidaan siis pitää vastakohtana englannin kielen sanalle ”straight”, joka tarkoittaa sekä ”suoraa”, ”oikeamielistä”, että heteroa. (Lorenzo, 2020, 105–107.) Lorenzo (2020, 120) määrittelee queer-teoriat kriittisiksi poliittisiksi filosofioiksi, jotka kyseenalaistavat vallan ja seksuaalisuuden välisen suhteen ja omaksuvat seksuaalivähemmistöjen näkökulman. Filosofian hän tässä puolestaan määrittelee aina jatkuvaksi, avoimeksi keskusteluksi, jossa ajoittain, mutta aina väliaikaisesti, paras argumentti voittaa.

Sosiaalityöhön kuuluu elimellisesti työ sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta. Sosiaalityön eettiseen vastuuseen kuuluu mahdollistaa nuorille tilaisuus itse määrittellä oma elämänsä ja seksuaalisuutensa. Tämä vaatii sosiaalityöltä uudenlaista asemoitumista yhteisen ymmärtämisen ja tekemisen äärelle seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten kanssa. (Willis, 2007, 193.) Wagaman (2018) kollegoineen esittää, että sateenkaarinuoret ovat itse asiassa queer-teoreetikoita, koska he elävät omina itsenään yhteiskunnassa, jossa he

joutuvat neuvottelemaan identiteetistään ja soveltavat queer-teoriaa ja sitä kautta myös itse tuottavat sitä. Sateenkaarinuoret laittavat queer-teorian käytäntöön päivittäin venyttämällä rajoja, sosiaalisia normeja ja rakenteita. Tämä tarkoittaa, että kun sateenkaarinuorille annetaan mahdollisuus tilaan, jossa heillä on itsemäärättelyn oikeus, he luovat sanoilla queer-teoriaa. (emt.) Ronkainen (2004, 47) muistuttaa, että kun empiirisessä sosiaalitutkimuksessa, jossa kokemuksellisuus ja havainnointi korostuu, tietoa demokratisoidaan. Sateenkaarinuorten kokemusten tutkimista voidaan siis pitää ennen kaikkea kertojan äänen esiin tuomista ja vallan jakamista niin, että nuoret itse ovat aktiivisia toimijoita, eivät vain tutkimuksen kohteita.

Sosiaalityön tutkimuksessa on tärkeää huomioida, että kun tutkimme sateenkaarinuoria, saatamme ylläpitää haitallista mielikuvaa olemassa olevasta tilasta (status quo), vaikka nuoret itse usein sateenkaariyhteisöissä luovat itse sellaista maailmaa, jossa haluavat elää. Kun käänämme katsettamme niihin syihin, miten ja miksi nuoret toimivat sateenkaariyhteisöissä, pystymme purkamaan rakenteita ja insituutioita jotka ylläpitävät ja tuottavat marginalisaatiota ja uhriasemaa. Esimerkiksi ymmärrys sateenkaarinuorten asunnottomuudesta, voi sosiaalityössä olla käsitys asunnottomuuden haavoittavuudesta. Samalla voi jäädä näkemättä kaikki se, mitä sateenkaarinuori saa lähtiessään kotoa ja liittyessään osaksi sateenkaariyhteisöä ja mitä positiivisia kokemuksia nuori kokee eläessään elämäänsä omana itsenään. (Wagaman ym. 2018)

Nourien ja Harrisin (2018, 108) mukaan queer-teorian tuominen osaksi feminististä keskustelua mahdollistaa intersektionaalisen keskustelun eroista ja yhtäläisyyksistä. Luokkaa, rotua, pystyvyyttä ja sukupuolta ei myöskään voida olettaa. Ihmisten kokemukset voivat olla yhteneväisiä, mutta ne voivat monilta osin myös erota toisistaan. Tämän intersektionaalisen ajattelun ymmärtäminen on tärkeää lastensuojelussa työskenteleville sosiaalityöntekijöille, jotta he voivat auttaa lastensuojelun piirissä olevia sateenkaarinuoria (emt.)

Queer-teorian haastaessa normeja ja korottaessa positiivista representaatiota, sosiaalityön olisi syytä miettiä tapoja, joilla torjua ja vähentää stigmaa, häpeää ja hierarkioita, eikä sen tulisi tuottaa itse uusia normeja ja kapeita representaatioita. (Hicks & Jeyasingham 2016, 2369.) Fonseca (2024) puolestaan on huolissaan, että sosiaalityössä kesytetään queer-teoria mukavaksi ja unohdetaan queer-teorian anarkistinen ydin ja se, että queer-teoriassa on myös kyse toiminnasta, ei vain akateemisesta työstä. Queer-teorian tulisi Fonsecan (2024, 22) mukaan pysyä villinä ja radikaalina voimana myös sosiaalityön opinnoissa ja sosiaalityön käytännössä.

4.2 Feministinen tutkimusmetodologia

Feministinen tutkimus kamppailee sellaisen yhteiskunnan puolesta, joka on tasa-arvoinen ja haluaa tehdä näkyväksi erityisesti naisten ja muiden eriarvoisuudesta kärsivien ihmisten elämään vaikuttavia valtasuhteita. Feministinen tutkimus on erityisen kiinnostunut tietämisen arvohierarkioista, tuoden esiin monia tietämisen tapoja, jotka osaltaan haastavat perinteisenä pidettyä akateemista tietämistä ja tietämisen traditioita. (Suoranta & Ryyänen, 2016, 127–128.) Feministiseen tutkimukseen kuuluu olennaisesti tiedon ja tietämisen sijoittuminen tiettyyn aikaan, paikkaan ja henkilöön. Feministisessä tutkimuksessa tarkastellaan laajemmin luokkaa, etnistä ja seksuaalista alisteisuutta, ei pelkästään sukupuolten välisiä eroja. Feministisessä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita sekä hierarkioista, että niitä säätelevistä normeista ja niiden purkamisesta. (Liljeström, 2024, 11–12.) Liljeström (2024, 21) summaa, että feministisessä tutkimuksessa on laajasti hyväksytty päämäärä, jossa kyseenalaistetaan annettuja normeja ja totuuksia ja kiinnostuksen kohteena on vallan ja tiedon vuorovaikutussuhde. Tutkija Sara Ahmed (2000) haastaa erityisesti valkoihoisia feministejä ja tutkijoita pohtimaan toiseutta ja vierasta, sekä miettimään, miten ja kenen suulla puhuvat itselleen vieraista ihmisistä ja aiheista. Ahmed (2000) huomauttaa, että tämän toteutuminen vaatii omien ymmärryksen ja osaamisen rajojen tiedostamista. Feministinen tutkimus kysyy muun muassa, kenen on lupa tietää, mitä yhteiskunnassa pidetään tietona, kenen tiedolla on merkitystä ja valtaa, ja näin kyseenalaistetaan yhteiskunnan eliitin yksinoikeuden määritellä eletty todellisuus (Suoranta ja Ryyänen, 2016, 130).

Nourien ja Harrisin (2018, 108) mukaan queer-teorian tuominen osaksi feminististä keskustelua mahdollistaa intersektionaalisen keskustelun ja ymmärtämisen eroista ja yhtäläisyyksistä. Luokkaa, rotua, pystyvyyttä ja sukupuolta ei myöskään voida olettaa. Ihmisten kokemukset voivat olla yhteneväisiä, mutta ne voivat monilta osin myös erota toisistaan. Tämän intersektionaalisen ajattelun ymmärtäminen on tärkeää lastensuojelussa työskenteleville sosiaalityöntekijöille, jotta he voivat paremmin auttaa lastensuojelun piirissä olevia sateenkaarinuoria (Emt.) Nourie ja Harris (2018, 181) ehdottavat, että intersektionaalinen feministinen teoria voi auttaa ymmärtämään, miksi sateenkaarinuoret ovat yliedustettuina lastensuojelussa. Sateenkaarinuoret lastensuojelussa ovat usein kohdanneet enemmän stressiä ja traumoja kuin muut nuoret, usein johtuen moniperustaisesta marginalisoinnista, mikä voi pahimmillaan johtaa haitalliseen toimintaan, kuten karkaamiseen sijaishuollosta. Nuoret saattavat joutua kysymään itseltään, olenko romani, nainen vai homo, vaikka on oikeastaan

näitä kaikkia, koska eri identiteetit leikkaavat (intersect). (emt., 118.) Feministinen tutkimus queer-teoriaan yhdistettynä voi siis toimia ikkunana ymmärtää, mitä näiden nuorten elämässä tapahtuu, millaiseen ristipaineeseen he voivat joutua ja millaisia vaikutuksia sillä on.

Lauve-Moon (2020) tutkijakollegoidensa kanssa analysoi 404 sosiaalityön tutkimuksen artikkeleita ja huomasi niistä uupuvan sukupuoleen liittyvän tarkastelun. Tutkijat (emt., 322) huomauttavat, että puute näkyy analyysissä siitä huolimatta, että sukupuoli on yksi yhteiskunnan perustavanlaatuisesta ja epätasa-arvoisimmista jakajista. Valtaosa otoksen analysoiduista tutkimusartikkeleista jätti sukupuolen muuttujana kokonaan tutkimatta, ja suurin osa artikkeleista, joissa sukupuoli oli mukana muuttujana, ei tutkinut sukupuolten epätasa-arvoa ja seksismiä. Sosiaalityön tutkimuksessa tulisi erityisesti tarkastella enemmän eri marginalisoitujen ihmisten risteäviä kokemuksia, koska jos näitä ei tutkita, on sosiaalityön tutkimus hyvin valkoihoisten lähtökohdista tehtyä ja heterokeskeistä. (emt., 323.) Kuten aikaisemmin kuvattu, meillä on varsin niukasti tutkimusta lastensuojelun asiakkaina olleista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvista ihmisistä ja heidän kokemuksistaan. Lisäksi näyttää siltä, että sosiaalityön tutkimuksesta uupuu myös sukupuolen tarkastelu ja marginaaliin asetettujen ihmisten risteävien kokemusten tutkiminen. Näistä puutteista käsin tätä tutkimusta on lähdetty toteuttamaan.

4.3 Kanssatutkijuus

Sosiaalialan eettisten ohjeiden, sekä sosiaalialan vakiintuneen tutkimusetiikan ja YK:n lasten oikeuksien sopimuksen osallistumismahdollisuuksien takaamisen voidaan katsoa toteutuvan kanssatutkijuudessa, jossa tutkimusta tehdään yhdessä ihmisten kanssa, ei heidän ohitsensa. Kanssatutkimuksessa on kyse ihmisten näkemisestä tutkimuskumppaneina tutkimuskohteiden sijaan. Kanssatutkijuudella tavoitellaan aktiivista kumppanuutta ihmisten välillä ja tieteen moninäkökulmaisuuksien lisäämistä. Kanssatutkimus horjuttaa perinteisiä valta-asetelmia ja sen pyrkimyksenä on oikeudenmukaisuuden lisääntyminen yhteiskunnassa. Kanssatutkijuuden juurina ovat erilaiset marginaaliryhmien oikeuksia esiin nostavat liikkeet, kuten vammaisten oikeuksia ajavat liikkeet, sekä työväenliike, naisliike sekä rasismin ja kolonialismin vastaiset liikkeet. Sosiaalisen muutoksen tavoittelu on keskeinen osa kanssatutkimusta ja sen alkujuuria. (Kulmala ym. 2023, 11–31.)

Kanssatutkimuksellisen tutkimusprosessin rakentuminen voidaan jakaa viiteen askeleeseen. 1. *Kumppanuuksien rakentaminen*, jossa nimensä mukaan luodaan kumppanuuksia tutkimukselle. Tähän on syytä varata riittävästi aikaa, jotta vuorovaikutteisia kumppanuuksia saadaan luotua. 2. *Osallistumisen periaatteiden ja kanssatutkimustiimin rakentaminen* -vaiheessa rakennetaan luottamusta ihmisten välillä ja sovitaan yhteisistä toiminnan ja tutkimuksen pelisäännöistä. 3. *Tutkimusasetelman rakentaminen*. Tutkimuksen tavoitteen kirkastaminen, tutkimussuunnitelman ja aineistonhankintasuunnitelman teko ja mahdollinen menetelmäkoulutus. 4. *Uuden tiedon yhteistuotanto*. Aineiston tuottaminen yhdessä, vuorovaikutteinen analyysi ja yhteiskirjoittaminen. 5. *Uuden tiedon vieminen käytäntöön*. Tutkimustulosten viestintä, reflektointi ja uuden yhdessä luodun tiedon äärellä keskustelu. (Kulmala ym. 2023, 19.)

Chaffeen (2024) tutkimusryhmä nostaa esiin kolme keskeistä asiaa, kun työskennellään nuorten kanssatutkijoiden kanssa. Ensimmäinen huomio on, että on annettava aikaa toisiin tutustumiselle ja luottamuksen syntymiselle. Toiseksi kaikilla tutkimusryhmäläisillä on oltava yhteinen ymmärrys termeistä ja perustaidot tutkimuksen tekoon. Kolmanneksi on annettava nuorille aikaa olla myös keskenään ja mahdollistettava näin nuorten vertaisuus.

Kanssatutkijuus ei kuitenkaan edellytä kanssatutkijoilta tutkimusmenetelmällistä osaamista. Kanssatutkijat voivat olla prosessissa mukana hyvin eri tavoin omien voimavarojen, kykyjen ja annettavissa olevan ajan puitteissa. Mukana voi olla koko prosessin ajan tiiviisti tai seurata hiljaisemmin sivusta, ja osallistujilla voi olla prosessin ajan erilaisia rooleja. Kaikki osallistumisen tavat ovat yhtä arvokkaita. (Kulmala ym. 2023, 11–31.) Parhaimmillaan kanssatutkijuusprosessi opettaa niin tutkijoille kuin kanssatutkijoillekin sekä inhimilliseen kohtaamiseen liittyviä taitoja ja toimintatapoja että menetelmisiä ja teoreettisia taitoja. Prosessi voi myös olla voimaannuttava kaikille osallistujille. (Laiho, Tokola & Eriksson 2023, 85.)

Chaffee (2024) kanssatutkijoista ja ammattitutkijoista koostuvan tutkimusryhmänsä kanssa huomauttaa, ettei kanssatutkijoiden kanssa työskentely tarkoita sitä, että kanssatutkijoille opetetaan, kuinka yhteiskuntatutkimusta tehdään. Kanssatutkijuus nuorten kanssa haastaa tutkijoiden aikuiskeskeistä kulttuuria, jossa nuoret ovat aikuisilta oppijoita. Nuoret kyllä oppivat kanssatutkijuusprojekteissa valtavasti taitoja, mutta myös tutkijat oppivat ja saavat näkökulmia ja näkemystä tutkimukseen. Aikuisten tutkijoiden tavoitteissa korostuu nuorten taidollinen oppiminen ohi sen, mitä aikuiset itse saavat kanssatutkijuudesta. (emt.) Yksi tavoite

kanssatutkijuudelle lasten kanssa on lasten näkemysten kunnioittaminen ja panostus tutkimusprosessiin. Tämän tilan ja äänen jakaminen ei ole helposti saavutettavissa, mutta sitä kannattaa yrittää. (Collier 2019, 56)

Kokemuksia kanssatutkijoiden käytöstä sosiaalialan tutkimuksessa on olemassa. Esimerkiksi Cunningham (2024) tutkimusryhmänsä kanssa hyödynsi kanssatutkijoita tutkiessaan nuorten kokemuksia väärinymmärretyksi tulemisesta sosiaali- ja terveystalvissa. Kanssatutkijat valikoituivat tutkimusryhmään mukaan Glasgown yliopiston Nuorten neuvonantajaryhmästä, joka oli osa yliopiston TRIUMPH-verkostoa (Transdisciplinary Research for the Improvement of yoUth Mental Public Health). Tutkimukset teemat valikoituivat useiden TRIUMPH-verkoston nuorten ja tutkijoiden verkossa käytyjen keskustelujen pohjalta. Tutkimusryhmään palkattiin kuusi kanssatutkijaa, jotka fasilitoivat tutkimuksen kohteena olleiden nuorten työpajoja ja jotka olivat kanssakirjoittajina myös julkaistussa artikkelissa. Kanssatutkijat saivat tukea työhönsä tutkimusprojektin tutkijoilta. (emt.) Tutkimuksessa huomionarvoista oli, että myös nuorten työpajoihin osallistuneille nuorille maksettiin palkkio osallistumisesta 30 punnan (noin 35 euroa) lahjakortilla.

Collier (2019, 51) väittää, ettei lasten kanssa tehtävä tutkimustyö lopulta eroa juurikaan aikuisten kanssa tehtävästä tutkimusyhteistyöstä, jos etiikkaa ja juridikkaa ei tarkastella. Lapset kuten aikuisetkin, saattavat olla kiinnostuneita joistakin tutkimuksen osista, mutta ei kaikista. Osa saattaa osallistua ja olla kiinnostunut, osa taas osallistuu, mutta ei ole kiinnostunut. Osallistuminen ja kiinnostus voivat myös olla ajoittaista. (Emt.) Kuten todettua kanssatutkijuudessa mukana voi olla hetken tai koko projektin ajan ja juuri sillä intensiteetillä ja tavoitteilla, jotka itselle sillä hetkellä tuntuvat sopivilta.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys

Tavoitteena on tuottaa suomalaista tietoa marginaalisten ryhmien tavoittamisesta kanssatutkijuuteen sosiaalityön tutkimuksen viitekehyksessä. Uuden tiedon tavoitteena on syventää sosiaalityön tutkimuksen ymmärrystä verkkoalustalla tapahtuvasta kanssatutkijuudesta nuorten kanssa.

Tutkimuskysymys: Mitkä tekijät ovat keskeisiä, kun pyritään tavoittamaan kanssatutkijuuteen sateenkaarinuoria, joilla on kokemus lastensuojelun asiakkuudesta.

5.2 Tapaustutkimus

Tapaustutkimusta voidaan pitää tutkimustapana ja tutkimusstrategiana, eikä suoranaisesti tutkimusmenetelmänä. Tapaustutkimuksen sisällä voidaan käyttää vaihtelevia menetelmiä ja aineistoja. Tapaustutkimuksessa tutkimuskohde on jokin ilmiö tai tapahtumakulku, eikä tapaus ole tilastollinen yksikkö, kuten määrällisessä tutkimuksessa. Tapaustutkimuksen perustana on kerätä monipuolinen aineisto ja kuvata se seikkaperäisesti. (Laine, Bamberg & Jokinen 2018 9–10.) Piekkari ja Welch (2020, 210) määrittelevät, että tapaustutkimus on tutkimusstrategia, jossa useita tietolähteitä käyttäen ilmiötä tarkastellaan sen omassa luonnollisessa kontekstissa, tavoitteena tuoda teoria kosketuksiin empiirisen maailman kanssa.

On erotettavissa seitsemän erilaista tapaustutkimuksen tyyppiä: Kriittinen, äärimmäinen, ainutlaatuinen, tyypillinen, paljastava, tulevaisuudesta kertova ja pitkäjänteiseen perustuva (Laine, Bamberg & Jokinen 2018, 10). Häikiö ja Niemenmaa (2007, 41–42) toteavat, että tapaustutkimuksessa, kuten kaikissa tutkimuksissa on kyse valintojen tekemisestä ja niiden perusteluista. Tutkijat huomauttavat, että tapaustutkimuksessa erityistä on, että se pyrkii tutkittava ilmiön kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen ja kuvaamiseen, ja yhteiskunnallinen konteksti on aina osa tutkittavaa ilmiötä (emt., 42). Malmsten (2018, 57–58) muistuttaa toisesta olennaisesta tutkimukseen liittyvästä tekijästä, eli rajaamisesta. Malmsten (emt.) huomauttaa, että tutkijaa ja tutkimusta ympäröivät asiat usein osaltaan tekevät rajauksia, joita ovat käytettävissä oleva aika, resurssit ja muut velvollisuudet. Rajaamalla saadaan mielekäs kokonaisuus ja rajauksella tehdään jo tulkintaa siitä, mikä on olennaista ja mikä ei. (emt.,58.)

Leino (2018, 214–215) esittää, että vaikka tapaustutkimus ei ole sellaisenaan yleistettävissä, onnistunut tapaustutkimus tarjoaa mahdollisuuden yleistämiselle. Tapaustutkimuksen tavoitteena on yhden tapauksen kokonaisvaltainen ymmärtäminen, siksi tapauksen aineistosta tehtävät tulkinnat ovat tärkeitä. Kokemukset tuottavat tietoa, jota ei aina ole mielekästä verrata samankaltaisen toimintaryhmän kokemuksiin. Pelkkä puhe tutkimuksen tulosten siirrettävyydestä ja yleistämisestä jättää alleen kokemustiedon ainutlaatuisuuden. (Emt., 2016) On vaativa tehtävä yhdistää erityistä ja yleistä. Tapauksen ainutlaatuisuus pitää kytkeä tutkimuskirjallisuuteen sekä tieteen menetelmiin, teorioihin, filosofiaan ja käsitteisiin, niin että uutta yleistettävää tietoa syntyy (Raento 2007, 254). Tutkijat Piekkari ja Welch (2020) puolustavat yksittäistapaustutkimusta kuvaamalla, että myös yksittäistapaustutkimuksessa tehdään monenlaista vertailua. Tutkijat huomauttavat, että tapaustutkimus on aina kiinteästi sidoksissa sitä ympäröivään kontekstiin. He muistuttavat, että riippumatta siitä, tutkitaanko yhtä vai useampaa tapausta, tutkijan on aina tehtävä vertailevaa analyysiä, jossa otetaan huomioon konteksti, eikä yleistetä sitä kauas pois tapauksesta. (Piekkari & Welch 2020)

Tapaustutkimuksen ollessa kiinteästi liitoksissa kontekstiin, on paikallaan määritellä, mitä kontekstilla yhteiskuntatieteissä tarkoitetaan. Eräsaari (2007, 149) kuvaa, että konteksti on lauseiden merkityksen paljastava asiayhteys. Tutkimuksessa pelkkä kontekstin osoittaminen ei riitä, vaan sen ympärillä on oltava keskustelua tulkinnasta, taustaoletuksista ja täsmennyksistä, koska kontekstilla on aina myös oma kontekstinsa. Konteksti paljastaa jonkun tietyn kohteen ja maailman. Se voi olla tapahtumia, esitystä ja muutoksen kokemuksen vahvistamista ja ymmärtämistä (emt., 151).

Häikiö ja Niemenmaa (2007, 53) toteavat, että tapaustutkimuksessa tapauksen kuvaus on itse asiassa yksi tutkimuksen tuloksista, eikä tulos ole vain teoreettinen pohdinta aiheesta. Aineisto ja teoreettinen lähtökohta muodostavat keskinäisen vuorovaikutuksen. (Emt.,) Tapaustutkimus sisältää useita tutkimusmenetelmiä (Laine, Bamberg & Jokinen 2018, 9), joten tapaustutkimuksessa aineistoa analysoidaan tapauksen vaatimusten mukaan. Tapaustutkimukselle tyypillistä on vertailu, yleensä toiseen samankaltaiseen tapaukseen. Yksittäistapaustutkimuksessa vertailua voidaan tehdä esimerkiksi suhteessa kontekstiin, koska tapaustutkimus on aina tiukasti sidottu siihen (Piekkari & Welch 2020, 213–215). Kurunmäki (2018, 77) puolestaan toteaa, että vertailun kriteeri täyttyy, jos tapauksen tarkastelussa käytetään apuna samankaltaisia aikaisemmin kehitettyjä käsitteitä.

5.3 Kanssatutkijuusprosessi tapaustutkimuksen aineistona

Tapaustutkimuksissa on usein käytössä monipuolisia aineistoja, joita voidaan käyttää rinnakkain. Tyypillisesti tapaustutkimuksissa aineistot ovat muun muassa haastatteluja, muistiinpanoja, havainnointia, erilaisia dokumentteja, esitteitä, pöytäkirjoja, media-aineistoja ja tilastoja. Useita aineistoja käyttämällä tapauksen tietämystä pystytään rikastamaan. (Eriksson & Koistinen 2014, 30–31.) Tutkijat (emt.) kehottavat tapaustutkimuksen tekijöitä pitämään aina kenttäpäiväkirjaa havainnoistaan ja omista pohdinnoistaan.

Tämän tapaustutkimuksen aineisto on syntynyt Nuorten Turvasataman Discord-alustalla tapahtuneen prosessin aikana. Tutkielman aineistona on Nuorten Turvasataman Discord-alustalla käyty kanssatutkijuusprosessi, tutkielman tekijän omat muistiinpanot, Discord-kanavalla nuorten kanssa käydyt keskustelut sekä työskentelyn tuotokset, eli nuorten kanssa tuotetut kuvitteelliset tapaukset.

Nuorten Turvasatama -yhteisö on Pesäpuu ry:n, Auta Lasta ry:n Veturoinnin ja Osallisuuden aika ry:n yhteistä toimintaa, joka on tarkoitettu lastensuojelusta kokemusta omaaville 13–29-vuotiaille. Discord-kanava, eli yhteisö on auki ympäri vuorokauden, jokaisena päivänä ja toimintaa kehitetään yhdessä yhteisön nuorten kanssa. Vuonna 2024 Nuorten Turvasataman Discord-yhteisössä oli yli 400 jäsentä ja siellä kirjoitettiin yli 100 000 viestiä ja järjestettiin 80 ryhmätoimintaa, joista 15 eri kumppaneiden kanssa. (Pesäpuu 2024) Discordissa on paljon nuorille suunnattua toimintaa. Discordissa valtakunnallisesti toimiva Sateenkaarinuorten verkkonuorisotalo Loiste on puolestaan Seta ry:n ylläpitämä ja on tarkoitettu nimenomaan sateenkaarinuorille. Myös monella kunnalla (muun muassa Tampere, Helsinki, Oulu) on verkkonuorisotyön välineenä nuorisopalveluiden oma Discord-kanava.

Nuorten Turvasataman Discord-alustan Sateenkaarinuoret-kanssatutkijuuskanavalla oli prosessin alkuvaiheessa kahdeksan nuorta, tutkija ja Nuorten Turvasataman kehittämispäällikkö. Prosessin viimeisellä keskustelukerralla kanavalle oli kirjautuneena kuusi nuorta, tutkija ja kehittämispäällikkö. Ennakkoon suunniteltuja tapaamiskertoja kanavalla oli viisi ja niiden kesto vaihteli puolesta tunnista puoleentoista tuntiin.

Tapauksen kokonaisuus on kuvattu tiivistetysti Taulukossa 1. Kuvaukseen on koottu kanssatutkijuusprosessin ajallinen ja käytännöllinen eteneminen.

Taulukko 1. Kanssatutkijuusprosessin kuvaus

Aikajana	Kuvaus toiminnasta
Elokuu 2024	Yhteistyön luominen Pesäpuun Nuorten Turvasataman kanssa. Tutkimuksen suunnittelua yhdessä Nuorten Turvasataman kehittämispäällikön kanssa. Tutkimuslupa Pesäpuu ry:ltä haettu ja saatu.
Syyskuu 2024	Sateenkaarinuoret-kanssatutkijuuskanavan perustaminen Nuorten Turvasataman Discord-kanavalle. Kanssatutkijoiden rekrytointi-ilmoitus Turvasataman Discordissa (LIITE 1.). Ilmoituksessa päivämäärä ensimmäisestä tapaamisesta Sateenkaarinuoret-kanssatutkijuuskanavalla sekä tutkimuksen tekijän esittely.
Lokakuu 2024	Sateenkaarinuoret-kanssatutkijuuskanavalle liittynyt kahdeksan nuorta. Ensimmäinen yhteinen keskustelu Sateenkaarinuoret-kanssatutkijuuskanavalla. Kesto 1,5 tuntia. Keskusteltiin, mistä gradun teossa on kyse ja mitä ajatuksia kanssatutkijuus herättää, lisäksi yleistä keskustelua sateenkaarieteemoista. Keskusteluun osallistui kuusi nuorta ja kaksi ammattilaista (tutkija ja Nuorten Turvasataman kehittämispäällikkö).
Lokakuu 2024	Tapaamiskerrasta informoitu Nuorten Turvasataman Discord-alustan ilmoitustaululla. Toisella keskustelukerralla pyrittiin virittämään keskustelua sateenkaariaiheista 9. luokkalaisen sateenkaarinuoren mielipidekirjoituksella siitä, millaista on olla sateenkaarinuori. Keskustelua ei juurikaan syntynyt ja keskustelu kesti puoli tuntia. Keskusteluun osallistui kolme nuorta ja kaksi ammattilaista (tutkija ja nuorten Turvasataman kehittämispäällikkö).
Lokakuu 2024	Tapaamiskerrasta viestitty Nuorten Turvasataman Discord-alustan ilmoitustaululla. Tapaamiskerralla keskustelu ohjattu suoraan tutkimuksen tekoon ja pohdittiin yhdessä, millaiseen tutkimukseen nuoret itse haluaisivat osallistua. Ehdotettu yhteisiä keskusteluja sosiaalityöntekijöiden kanssa ja tämä sai kannatusta. Kannatusta sai myös verkossa, Discordissa tapahtuvat keskustelut. Sovittu seuraavasta tapaamisesta, että suunnitellaan silloin ”tapaukset”, joita sosiaalityöntekijöiden kanssa voisi yhdessä ratkoa. Keskusteluun osallistui kolme nuorta ja kaksi ammattilaista (tutkija ja Nuorten Turvasataman kehittämispäällikkö)

Tammikuu 2025	Tapaamiskerrasta viestitty Nuorten Turvasataman Discord-alustan ilmoitustaululla. Tapaamiskerralla mukana oli neljä nuorta. Tapaamiskerralla nuoret tuottivat kaksi erilaista ”tapausta” nuorista lastensuojelun asiakkaina (LIITE 3). Nuoret sovelsivat omia ja kuultuja kokemuksia, pohdittiin tarinoiden eettisyyttä ja käytiin läpi aikatauluja. Keskusteluun osallistui neljä nuorta ja kaksi ammattilaista, tutkija ja Nuorten Turvasataman kehittämispäällikkö.
Helmikuu 2025	Tutkimuskutsun kirjoittaminen, oman Discord-kanavan perustaminen yhteiskeskusteluille, tutkimusteknisten asioiden, kuten tietosuojailmoituksen, tutkimukseen suostumuslomakkeiden ja ilmoittautumislomakkeen tekoa. Nuorten rekrytointikirjeessä hyödynnetty lähipiirin nuorta, joka kommentoi ja antoi korjausehdotuksia rekrytointikirjeeseen.
Maaliskuu 2025	Tutkimukseen kutsuttiin mukaan kutsukirjeellä Pesäpuu ry:n sosiaalisen median kanavien kautta. Sekä Osallisuuden ajan verkostojen kautta. Yritettiin myös rekrytoida nuoria Turvasataman Discord-kanavalla olleella kutsulla. Lisäksi lähestyttiin Sos-lapsikylän kehittäjänuoria ja Osallisuuden aika ry:n kokemusasiantuntijaryhmiä. Näistä toinen toimija kertoi välittäneensä kutsun eteenpäin nuorille. Lähestytty myös Seta ry:n verkkonuorisotalo Loisteen työntekijöitä, koskaan heiltä vastausta saamatta. Kutsun lisäksi tarjottiin kuva, jota pystyi kutsun yhteydessä käyttämään. (Liite 3) Sosiaalityöntekijöiden kutsuminen mukaan tutkimukseen tapahtui Facebookissa sosiaalityön uraverkosto-ryhmän kautta sekä Lastensuojelun keskusliiton ja Pesäpuu ry:n uutiskirjeen kautta. (Liite 5) Sosiaalityön uraverkosto-ryhmässä rekrytoinnin mukana oli kuva. (Liite 5)
Huhtikuu 2025	Kaksi sosiaalityöntekijää ilmoittautui mukaan yhteiskeskusteluihin. Todettiin ettei keskustelutilaisuuksia ole mahdollista järjestää.
Kesäkuu 2026	Tapaamiskerrasta viestitty Nuorten Turvasataman Discord-alustan ilmoitustaululla. Tapaaminen osa Nuorten Turvasataman Helsinki Pride -viikon ohjelmaa. jossa kerrotaan nuorille, miten yhdessä suunniteltu aineiston hankinta ei onnistunut, ja miten gradusta tulee tapaustutkimus tästä kansatutkijuuksprosessista. Pyydetty palautetta nuorilta. Yksi nuori antoi palautetta keskustelussa. Palautemahdollisuus jätetty kuukaudeksi kanavalle, mutta palautetta ei annettu enempää. Keskusteluun osallistui kaksi nuorta ja kaksi ammattilaista (tutkija ja Nuorten Turvasataman kehittämispäällikkö).

Tapaustutkimuksen prosessi eteni vaiheittain elokuusta 2024 kesäkuuhun 2026. Tutkimuksen lähtökohtana oli tavoittaa lastensuojelutaustaisia sateenkaarinuoria kanssatutkijuuteen Nuorten Turvasataman Discor-kanavalla.

Elokuussa 2024 luotiin yhteistyö Pesäpuu ry:n Nuorten Turvasataman kanssa ja haettiin tutkimuslupa. Syyskuussa perustettiin Nuorten Turvasatmana Discordiin *Sateenkaarinuoret-kanssatutkijuuskanava*, jossa julkaistiin rekrytointi-ilmoitus (Liite 1). Ilmoituksessa kerrottiin tutkimuksen tavoitteista, tutkijan esittely ja suunniteltujen tapaamisten ajankohdat. Ilmoituksessa kuvattiin, että kanssatutkijuuteen mukaan saisi tulla hetkeksi tai pidemmäksi aikaa.

Lokakuussa sateenkaarinuoret-kanssatutkijuus kanavalle liittyi kahdeksan nuorta, tutkija ja Turvasataman työntekijä. Ensimmäisessä tapaamisessa käytiin läpi mitä kanssatutkijuus on ja mitä tutkimuksen tekeminen on. Ensimmäisen ja toisen tapaamisen välillä yritettiin luoda luottamusta kevyillä aiheilla, kuten keskustelulla suositusta nuorten queer-sarjasta, mutta osallistuminen jäi vähäiseksi. Toisella tapaamiskerralla keskustelua heräteltiin mediassa esillä olleen yhdeksäsluokkalaisen mielipidekirjoituksella, jossa hän kuvasi miten sateenkaarinuoret kohtaavat syrjintää päivittäin.

Kolmannella tapaamiskerralla keskustelu rajattiin koskemaan tutkimukseen osallistumista. Nuorilta kysyttiin, millaisiin tutkimuksiin he itse haluaisivat osallistua ja mikä tuntuu kiinnostavalta tutkimustavalta. Kyselyihin vastaaminen koettiin "kivaksi", mutta selvästi enemmän kiinnostusta herätti yhteiseen työpajaan osallistuminen. Tarjottu ideaa, yhteisestä työpajasta, jossa olisi sekä nuoria, että sosiaalityöntekijöitä ratkomassa lastensuojeluun ja sateenkaarinuoruuteen liittyviä pulmia. Sovittu yhdessä, että sateenkaarinuorten kanssatutkijuus Discord-kanava laitettaisiin hetkellisesti lepotilaan ja että se avataan jälleen tammikuussa työpajojen suunnitteluun eli kuvitteellisten tapahtumien suunnitteluun. Tutkijan vastuulle tässä kohtaa jäi suunnitella miten, missä ja millä aikataululla työpajat tehdään ja miten sosiaalityöntekijät rekrytoidaan mukaan tutkimukseen. Neljännellä tapaamiskerralla nuoret tuottivat ohjatusti kaksi kuvitteellista tarinaa (Elias ja Tina, liite 3), jotka pohjautuivat osin omiin ja kuultuihin kokemuksiin. Keskustelussa pohdittiin tarinoiden eettisyyttä ja muokattiin yksityiskohtia anonymiteetin turvaamiseksi.

Helmi–maaliskuussa tutkija laati kutsut ja perusti erillisen Discord-kanavan ryhmäkeskusteluja varten. Tutkimukseen rekrytointi tehtiin Pesäpuu ry:n sosiaalisen median kanavilla, Osallisuuden ajan verkostoissa ja Seta ry:n nuorisotila Loisteessa. Sosiaalityöntekijöitä kutsuttiin mukaan sosiaalisessa mediassa olevan sosiaalityöntekijöiden uraverkosto ryhmän kautta, sekä Lastensuojelun keskusliiton uutiskirjeessä olleella ilmoituksella. Nuoria ei ilmoittautunut, ja vain kaksi sosiaalityöntekijää ilmoittautui, joten ryhmäkeskusteluja ei voitu toteuttaa.

Kesäkuussa 2026 järjestettiin päätöstapaaminen kanavalla Helsinki Pride -viikolla. Nuorille kerrottu, että suunnitteluihin ryhmäkeskusteluihin ei ilmoittanut mukaan riittävästi ihmisiä ja heille myös kerrottu, että tutkimuksesta tulee nyt tapaustutkimus tästä kanssatutkijuuksprosessista. Kysyttäessä yksi nuori antoi palautetta: osallistuminen oli “kivaa” ja hän osallistuisi uudelleen vastaavaan prosessiin. Kanavalle jätettiin avoin palautekysymys, mutta lisäpalautetta ei saatu. Lopuksi keskustelut ladattiin kanavalta talteen tutkijalle.

Prosessia rakennettiin noudattaen Kulmalan ja tutkijakollegoiden (2023, 19) määritelmää kanssatutkimuksen tutkimusprosessin viidestä vaiheesta. Vaiheista kumppanuuksien rakentaminen, osallistumisen periaatteiden ja tiimin kokoaminen ja tutkimusasetelman rakentaminen onnistuivat kohtalaisella menestyksellä. Prosessin vaiheista ei onnistunut uuden tiedon yhteistuotanto ja uuden tiedon vieminen käytäntöön. Lisäksi kolmen ensimmäisen vaiheen vaatima aika yllätti, eikä tähän ollut ennakkosuunnittelussa osattu varautua. Hietala kollegoineen (2023, 98–99) tuovat lohtua kuvatessaan, miten nämä kaksi vaihetta ovat haastavia myös ammattitutkijoille ja tutkimustiimeille. Erityisen haastavaksi on koettu aineiston analysointi, jota on osittain tutkijoiden taholta liiaksi mystifioitu ja toisaalta pidetty myös haastavana kanssatutkijoiden kanssa toteutettavaksi (Emt.).

5.4 Analyysi

Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysillä pyritään tuottamaan uutta tietoa ja selkeyttämään käytössä olevaa aineistoa. Hajanaisesta aineistosta pyritään tiivistämällä luomaan selkeä ja mielekäs synteesi. (Eskola & Suoranta 1998, 277.) Sarajärvi ja Tuomi (2018, 258) jakavat laadullisen tutkimuksen analyysin kahteen eri ryhmään. Toinen ryhmä on teoriavetoinen, jossa analyysia ohjaa jokin tietty teoria tai epistemologia. Toinen ryhmä puolestaan on vapaampi soveltamaan monenlaisia analysointitapoja, eikä analyysia ohjaa jokin tietty teoria tai

epistemologia (emt.). Tapaustutkimuksen tavoitteena on tuottaa tiettyyn aikaan, paikkaan ja tapahtuman kulkuun sidotusta tapahtumasta ja tiedosta. Tavoitteena ei ole vain selostaa, mitä on tapahtunut, vaan nivoa ja ymmärtää tapahtumat osaksi ympäröivää maailmaa. Haasteena on löytää tapoja, joilla luoda ainutlaatuisesta tapahtumasta yleistyksiä. Tapauksen ilmiön ymmärtäminen sen ainutlaatuisine ominaisuuksineen, vaatii ilmiön taustalla olevien asiayhteyksien välistä vuoropuhelua. (Peltola 2018, 111–112.) Tapaustutkimuksen ollessa enemmän tutkimusstrategia kuin tutkimusmenetelmä, ei käytössä ole vain yhtä tapaa analysoida tapausta. Tapaustutkimuskirjallisuus viittaa useampiin analysointimenetelmiin, joista tähän tutkielmaan valikoitui soveltuvuuden vuoksi teorialähtöinen analyysi. Sarajärvi ja Tuomi (2018) kuvaavat, että teorialähtöisessä sisällönanalyysissä luokittelu perustuu aikaisempaan käsitejärjestelmään ja analyysin ensimmäinen vaihe on analyysirungon muodostaminen. Analyysirungon sisälle kirjataan aineistosta kategorioita ja erilaisia luokituksia ja poimia näin ne asiat, jotka analyysirunkoon kuuluu. Sisällönanalyysi perustuu tutkijan tulkintaan ja päättelyyn. (emt.)

Rakensin analysoinnin tueksi analyysikehikon (liite 2). Tarkastelen aineistosta kanssatutkijuusteorian mukaisia askeleita: kumppanuuden rakentumista, luottamusta, tutkimusasetelman rakentamista, uuden tiedon yhteistuotantoa sekä uuden tiedon viemistä käytäntöön (Kulmala ym. 2023, 19). Asetan nämä otsikot analyysikehikkoon ja täytän sen aineistosta nousevilla havainnoilla. Kehikossa vaakarivillä ovat kanssatutkijuuden teemat ja pystypalkissa tutkielman aineistot. Nostan kehikkoon havainnot, jotka kuvaavat kanssatutkijuuden rakentumisen teemoja, ja muodostan niistä muutaman keskeisen teeman johtopäätöksiksi. Analyysikehikosta hahmottui kolme kokonaisuutta: kumppanuuden ja luottamuksen rakentuminen, tapausten tuottaminen sekä tavoittamattomat nuoret. Tarkastelin aineistoa teorialähtöisesti, mutta toisella analyysivalinnalla tulokset olisivat voineet olla erilaisia. Tuloslukujen sitaateissa käytän otteita muistiinpanoistani tuodakseni näkyväksi tapauksen ainutlaatuisuutta.

Sarajärven ja Tuomen (2018, 264) mukaan teemoittelussa on kyse aihepiirin pilkkomisesta ja ryhmittelystä aihepiireihin. Analyysin tavoitteena on löytää tiettyjä teemoja kuvaavia näkemyksiä. Teksteistä on pyrittävä ensin löytämään teemat ja sen jälkeen erottelemaan näistä tutkimusongelman näkökulmasta olennaiset teemat. (Eskola & Suoranta 1998, 358.) Aineisto on tunnettava perinpohjaisesti, ja se on hyvä lukea useampaan kertaan, jotta tutustuu siihen ja pääsee sinuiksi sen kanssa (emt., 307). Aineisto on luettu läpi useampaan kertaan ja koska osa

aineistosta on tutkijan omia muistiinpanoja ja läpikäytyä prosessia oli aineisto tuttu. Analyysikehikosta alkoi hahmottua selkeitä, toistuvia teemoja tuloksiksi. Kuten Sarajärvi ja Tuomi (2018, 285) osuvasti kirjoittavat; teemojen nousu on epämääräinen määritelmä, tosiasiallisesti tutkija löytää aineistosta teemoja oman ymmärryksensä avulla.

5.5 Etiikka

Tutkimuslupa Pesäpuu ry:ltä kanssatutkijuuteen on haettu ja saatu syyskuussa 2024 ja tutkimuslupaa on täydennetty lokakuussa 2024, kun ymmärrys prosessin pituudesta ilmeni. Discord-verkkoalusta mahdollistaa nuorille anonyymien osallistumisen tutkielman tekoon. Se mahdollistaa myös aineistonkeruussa nuorille mahdollisuuden olla tulematta julkisesti ulos oman seksuaalisuuden tai lastensuojelun asiakkuuden kautta. Discord tarjoaa yksityisyydensuojaa ja anonymiteettiä, mutta vastavuoroisesti nämä voivat olla toisille osallistujille epäluottamusta herättäviä asioita.

Tutkimuksessa sitoudutaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) määrittelemään hyvän tieteelliseen käytännön peruseriaatteisiin eli luotettavuuteen, rehellisyyteen, arvostukseen ja vastuunkantoon (TENK 2024). Tässä tutkimuksessa luotettavuus ja rehellisyys näkyy kaiken tekemisen rehellisellä kerronnalla kaikissa tutkimuksen vaiheissa ja kaikille tutkimukseen osallistuville tahoille. Arvostus näkyy toisten tutkijoiden arvostuksella sekä rehellisellä ja tarkalla toisten tutkijoiden työhön viittaamisella. Arvostus näkyy myös kanssatutkijoiden mukaan ottamisella, ei vain marginaalissa elävien ihmisten tarkasteluna tutkimuskohteina. Vastuunkantoa on toimia luotettavasti ja rehellisesti kanssatutkijoiden, tutkimuskohteiden ja tutkimusyhteisön kanssa.

Erityistä eettistä pohdintaa on tehtävä kanssatutkijoiden kanssa. Kanssatutkijuuteen kohdistuu ristipainetta tutkimuseettisen ympäristön ja traditioiden kanssa. Perinteiset tutkimuseettiset arvioinnit voivat rajoittaa kanssatutkijuutta tutkimuksessa ylikorostuneen suojelevasti, tulkiten tutkimuksia aina puhtaasti tutkija-tutkittava-kehiksen kautta. Kanssatutkijuudessa korostuu ihmisten itsemääräämisoikeus ja oikeus osallistua, ja nämä oikeudet voivat olla perinteisen eettisen arvioinnin kanssa ristiriidassa. Kanssatutkijuudessa halutaan haastaa perinteistä tutkimusasetelmaa ja tämä pätee myös tutkimuksen eettiseen pohdintaan. Kanssatutkijoiden kanssa työtä tehtäessä eettinen pohdinta on jatkuvaa tutkimuksen ennakkoimattoman luonteen vuoksi. (Spišák, Eriksson, Ervasti, ym. 2023 106–123.)

Kuten kaikessa tutkimuksessa, myös kanssatutkijoiden kanssa on noudatettava tieteen etiikan peruseriaatteita. Tässä tutkimuksessa kanssatutkijat ovat anonyymejä ja heidän kanssaan ei olla vaihdettu yhteystietoja eikä heidän nimiään, syntymäpaikkojaan tai ikäänsä ole tiedossa. Nuorten turvasataman Discord-alusta on tarkoitettu 13–29-vuotiaille nuorille, ja kanssatutkijat voivat olla nuoria tästä ikähaarukasta. Osallistumisen ollessa löyhää ja anonyymia haastaa se tutkijan pitämään yllä mielenkiintoa tutkimuksen yhteiseen tekemiseen. Anonyymi verkkoalusta ei vapauta tutkijaa tutkimusetiikasta, vaan on mietittävä ennakkoon, miten toimia, mikäli verkkokeskustelujen aikana esiin nousee muita kuin tutkimukseen liittyviä asioita, kuten tarve ohjata palveluihin. Tässä tutkimuksessa tämä ratkaistiin siten, että Nuorten turvasataman työntekijä oli keskustelujen ajan tutkijan tavoitettavissa ja oli sovittu, että mikäli tämän kaltaisia tilanteita syntyy, tulee hän mukaan keskusteluun. Tähän ratkaisuun ei tarvinnut turvautua, mutta erääseen keskusteluun pyydettiin Nuorten Turvasataman työntekijältä tukea, sitä saatiin ja keskustelu jatkui tämän jälkeen nuorten kanssa tutkimusaiheen ympärillä. Tutkielmassa ei tutkita ja analysoida nuorten kanssa käytyjä keskusteluja, eikä tutkimuksessa käytetä keskusteluista suoria lainauksia, sillä tähän ei ole tutkimuslupaa eikä nuoret olleet tietoisia tästä suostuessaan mukaan kanssatutkijuuteen.

Pavarini (2019, 745) tutkimusryhmänsä kanssa toteaa, että nuorten kanssa tehtävissä kanssatutkijuusprojekteissa, erityisesti marginaalissa elävien ihmisten kanssa, on aina tehtävä eettinen arviointi siitä, onko projektiin osallistumisesta enemmän haittaa kuin hyötyä osallistujille. Tutkijoiden reflektiivisyys etiikkaan tulisi olla huomioituna koko tutkimusprojektin ajan (emt.). Tämän tutkielman sijoittuminen verkkoalustoille mahdollisti nuorille anonyymiteetin sekä lastensuojelun asiakkuudesta, että sateenkaarevuudesta, mitä voidaan pitää nuoria suojelevina valintoina. Tutkielmassa ei ollut merkittäviä vallankäytön elementtejä, kuten asiakassuhteita tai entuudestaan luottamuksellisia suhteita ja nuorten voidaan katsoa osallistuvan kanssatutkijuuteen omasta tahdostaan, eikä elämää haittaavia elementtejä syntynyt. On syytä huomioida, että tutkimuksen tekijällä on vuosien työkokemus lastensuojelun sijaishuollon laitospalveluista sekä lastensuojelun asiantuntijana toimimisesta, mikä on tuotu esille kanssatutkijoille.

Tapaustutkimusta tutkimusstrategiana on kritisoitu siitä, ettei sitä voida yleistää tai se ei ole sellaisenaan toistettavissa. Kun selittävät ja kuvailevat tapaustutkimukset perustuvat yhden tapauksen monipuoliseen tutkimiseen, tekee tämä niistä mielenkiintoisia ja erityisiä. (Eriksson & Koistinen 2014, 37–38.) Tapaustutkimuksille tyypillistä on, etteivät ne sellaisenaan ole

toistettavissa tai aina yleistettävissä. Tämä tapaustutkimus syventää ymmärrystä nuorten kanssa tehtävästä kanssatutkijuudesta verkkoalustoilla. Tästä tutkimuksesta on mahdollisuus ammentaa ja syventää ymmärrystä, miten yhteistuotannossa, kanssatutkijuuksessa, tehdä tutkimusta yhdessä nuorten kanssa.

6 LUOTTAMUS JA TOIMIJUUS

6.1 Kumppanuuden ja luottamuksen rakentuminen

Keskeisin tulokseni on kumppanuuden ja luottamuksen rakentuminen kanssatutkijuudessa olemassa olevien rakenteiden kautta. Tuloksena on, että osallistuminen kanssatutkijuuteen oli löyhää, mutta merkityksellistä ja että kanssatutkijuuden idea toteutui osittain. Olemassa oleva rakenne, eli Nuorten Turvasatama, oli tekijä, joka mahdollisti nuorten mukaantulon sekä luottamuksen syntymisen. Luottamusta edisti myös tutkijan avoimuus omasta taustastaan ja tutkimuksen tavoitteista, mikä näkyi nuorten uskalluksena kertoa epäkohtia lastensuojelusta.

Luottamuksen ja kumppanuuden rakentumisen teemat nousivat aineistosta esiin useissa eri kohdissa. Tuloksena havaittiin, että luottamus näyttäytyy tässä tapauksessa sekä rakenteellisena että ihmisten välisenä vuorovaikutuksena. Kumppanuus rakentui erityisesti tutkijan ja olemassa olevan rakenteen, eli Nuorten Turvasataman välillä. Kumppanuuden tutkijan ja kanssatutkijanuorten välillä voidaan katsoa olleen ohut, mutta olemassa. Kumppanuus Pesäpuu ry:n Nuorten Turvasataman kanssa oli merkittävä tekijä nuorten rekrytoimisessa mukaan kanssatutkijuuteen. Kanssatutkijoiden kontaktointi mukaan kanssatutkijuuteen oli suhteellisen helppoa olemassa olevalla alustalla verrattuna nuorten etsimiseen mukaan mahdollisesti jotain muuta kautta. Yksi vaihtoehto olisi ollut olemassa olevien lastensuojelun vertaistukiryhmien hyödyntäminen, mutta tämä olisi vaatinut enemmän rekrytointityötä sekä sellaisten rakenteiden rakentamista, jotka olivat jo Nuorten Turvasatamassa olemassa.

Kumppanuutta ja luottamusta nuorten kanssa rakennettiin kutsumalla nuoret mukaan kanssatutkijuuteen kaikille avoimella kutsulla. Nuorten Turvasataman nuoria kutsuttiin mukaan kiinnittämällä ilmoitus ja kuva kanavan ilmoitustaululle (liite 1.). Rekrytointi-ilmoituksessa kuvattiin lyhyesti, kuka tutkimusta on tekemässä ja mitä kanssatutkijuus on. Tavoitteena oli kuvata avoimesti kanssatutkijuutta, jonka ennakkoon ajateltiin olevan haastava käsite nuorille. Ilmoituksessa myös avoimesti kerrottiin tutkimuksen tekijän olevan työsuhteessa Pesäpuussa. Tämä haluttiin kertoa avoimesti, koska myös tämän ajateltiin luovan luottamusta mukaantuloon, Nuorten Turvasataman ollessa osa Pesäpuun toimintaa. Lisäksi tutkija kertoi avoimesti itse kuuluvansa sateenkaarivähemmistöön. Rekrytointi-ilmoituksen avoimuuden arvioitiin lisäävän luottamusta ja uskallusta lähteä mukaan kanssatutkijuuteen, vaikka kanssatutkijuus itsessään voisi olla uusi ja vieras asia.

Mikä ihmeen kanssatutkijuus? Lyhyesti se tarkoittaa, että otetaan tutkimuksen tekoon mukaan ne ihmisryhmät, joiden kokemuksia halutaan tutkia.

Kanssatutkimuksessa tunnistetaan luottamus, kunnioitus ja sitoutuminen avaimina sellaiseen tutkimustyöhön, jossa valtahierarkioiden sijaan vahvistetaan kanssavaltaa ja uudenlaista yhteistoiminnan kulttuuria. (Laiho, Tokola & Eriksson, 2023) - Ote rekrytointi-ilmoituksesta

Tuloksena voidaan nähdä kumppanuuksien rakentuminen vahvasti tutkielman tekijän ja Nuorten turvasataman välille. Tutkielman tekijän ollessa työsuhteessa Pesäpuu ry:een, yhteistyö Nuorten Turvasataman kehittämispäällikön kanssa oli mutkatonta ja häneltä saatu tuki oli mahdollistamassa onnistumisia koko prosessin aikana. Tutkijalla ja Nuorten Turvasataman kehittämispäälliköllä oli käytössä yhteiset työn tekemisen alustat, eli Teams-kanava, jolla yhteydenpito oli helppoa, ja työtoveruuden vuoksi kynnys yhteydenottoon oli matala. Nuorten Turvasataman työntekijän ohjeita ja neuvoja esimerkiksi sopivan tapaamisajankohdan sopimisessa ja Discord-kanavalle suunnatun rekrytointikirjeen muokkaamisessa voidaan pitää yhtenä nuorten osallistumista edistävänä tekijänä. Kehittämispäällikkö tunsu entuudestaan Nuorten Turvasataman Discord-alustan ja siellä toimivien nuorten tapoja ja toiminnan edellytyksiä. Nuorten Turvasataman kehittämispäällikön mukanaolo jokaisen ennakkoon suunnitellun keskustelukerran alussa toimi luottamuksen edistäjänä tutkijan ja kanssatutkijoiden välillä. Kumppanuuden rakentuminen tutkijan ja kanssatutkijanuorten välillä tässä tapauksessa onnistui, koska käytössä oli nuorille entuudestaan tuttu alusta. Alustalla on säännöllisin väliajoin vierailijoita muista nuorten kanssa työskentelevistä organisaatioista, joten nuoret olivat myös tottuneet vieraileviin aikuisiin alustalla.

Voidaan olettaa, että nuoret, jotka säännöllisesti ovat mukana keskustelemassa ja seuraamassa keskustelua Nuorten Turvasataman Discord-alustalla, jollain tasolla luottavat tähän toimintaan. Tätä voisi kuvata rakenteellisena luottamuksena. Nuorten luottamus Nuorten Turvasatamaan oli yksi mahdollistava tekijä sille, että nuoret tulivat mukaan myös kanssatutkijuusprosessiin. Nuoret kuvasivat kanssatutkimuskanavalla käydyissä keskusteluissa, että kanssatutkijuus sekä muut tutkimuksen tekoon liittyvät termit olivat uusia ja vieraita. Näitä termejä avattiin keskusteluissa toistuvasti, jotta kaikilla olisi yhteinen ymmärrys tekemisestä. Jokaisen ennakkoon suunnitellun keskustelun aluksi käytiin läpi, mistä tutkimuksen teossa on kyse ja mitä kanssatutkijuus tässä tutkimuksessa tarkoittaa. Jokaisen keskustelun päätteeksi nuoria

myös kiitettiin panoksesta ja osallistumisesta. Kanssatutkijoiden kanssa käydyt avoimet keskustelut mahdollisesti hälvensivät tutkimuksen teon ympärillä leijuvaa ”mystiikkaa”, vaikka termit ja sanat eivät olisikaan jääneet täysin kanssatutkijoiden haltuun.

Tuloksena luottamuksesta voidaan pitää nuorten uskallusta kertoa, millaisia epäkohtia he itse ja heidän tuttavansa ovat lastensuojelussa kohdanneet. Epäkohdat tulivat esiin lähes jokaisella kanavalla käydyllä keskustelukerralla, erityisesti se näkyi nuorten kanssa tuotoksia, eli yhteiskeskusteluun tehtyjä tapauksia suunniteltaessa. Näissä keskusteluissa nuoret toivat rohkeasti esille näkemiään ja kuulemiaan epäkohtia nimenomaan sateenkaarinuorten näkökulmasta lastensuojelusta.

Luottamusta voidaan ajatella rakennettavan myös sillä, että tutkielman tekijä avoimesti kertoi kuuluvansa itse sateenkaarivähemmistöön, pyrkien tällä poistamaan ”tirkistelyä” ja toiseutta, mitä vähemmistöjen tutkiminen voi pahimmillaan olla. Tätä pyrittiin korostamaan tuomalla keskusteluun myös muita sateenkaari aiheita, kuin vain sateenkaarinuoruuden linkittäminen lastensuojelussa tapahtuneisiin kokemuksiin. Tällä pyrittiin myös osoittamaan tutkijan ymmärrys sateenkaarinuorten arjessa oleviin pop-kulttuurin ilmiöihin, jotka liittyvät sateenkaari teemoihin. Tämä ei kuitenkaan onnistunut niin kuin oli etukäteen ajateltu.

“Nostin ennakkoon sovittujen keskustelujen välissä kanavalle kysymyksen, että onko nuoret katsoneet nuorille aikuisille suunnatun queer-sarjan uusimman tuotantokauden. Muutama kanavalla ollut nuori vastasi ja sarjasta käytiin parin viestin verran keskustelua. Kuvittelin, että sarja herättäisi enemmän keskustelua, koska on supersuosittu ja mielestäni aivan ihana nuortensarja. “Ote muistiinpanoista

Jokaisella tapaamiskerralla muistutettiin osallistujia, että mukana saa olla vaikka vain yhdellä tai useammalla tapaamiskerralla ja että sitoutua voi, miten itselle parhaiten sopii. Yksi nuori oli mukana jokaisella tapaamiskerralla, muuten osallistujat vaihtelivat tapaamiskertojen välillä. Tämä osallistumisen väljyys voidaan nähdä sekä onnistumisena, että asiana, joka ei välttämättä kiinnitä ihmisiä riittäväällä intensiteetillä mukaan prosessiin. Kumppanuuden rakentuminen väljästi haastaa tutkijaa sietämään sitä, etteivät kaikki osallistujat ole aina paikalla ja että uusia osallistujia voi tulla mukaan missä tahansa prosessin vaiheessa. Tämä valinta tehtiin tutkimuksen alussa ja siihen sitouduttiin. Yhtä hyvin olisi voitu vaatia osallistumista jokaiseen tapaamiskertaan tai kaikkiin tutkimuksenteon vaiheisiin, mutta silloin osallistumisen kynnys olisi nostettu korkeammalle ja nuorten osallistuminen olisi mahdollisesti ollut vähäisempää.

Tutkimuksellisia valintoja tehdään jatkuvasti tutkimusta tehdessä ja tämä osallistumisvaade on kanssatutkijuudessa yksi tehtävistä valinnoista.

Yllätys kuitenkin oli, että kanssatutkijanuoret eivät ilmoittautuneet suunnitellun tutkimuksen yhteiskeskusteluihin, vaikka tämä menetelmä yhdessä nuorten kanssa suunniteltiin. Oletus oli, että koska nuoria on onnistuneesti rekrytoitu mukaan Nuorten Turvasataman Discordissa, olisivat nuoret lähteneet mukaan myös yhteiskeskusteluihin. On mahdotonta arvela, mistä tämä johtuu, mutta esimerkiksi ennakkoon annetut päivämäärät ovat voineet olla huonosti sopivia nuorten arkeen tai nuorilla ei ole ollut riittävästi tietoa mahdollisuudesta osallistua myös yhteiskeskusteluihin.

Tuloksena havaittiin, että nuorten sitoutuminen tutkimusprosessiin oli rajallista ja vaihtelevaa. Prosessia ei koettu kokonaisuudessaan omaksi, vaikka yksittäisiin vaiheisiin osallistuttiin aktiivisesti. Tämän tutkimuksen teossa kanssatutkijuuden valinnalla pyrittiin purkamaan vaikeutta kontaktoida lastensuojelutaustaisia sateenkaarinuoria. Lähtökohtana oli, että mikäli ne nuoret, joita tämä asia henkilökohtaisesti koskettaa, ovat mukana alusta asti, vähentää se muiden nuorten kynnystä osallistua. Nuoret jäivät kuitenkin tavoittamatta suunniteltuihin ryhmäkeskusteluihin. Toisin kuin oli odotettu, yhtään nuorta ei ilmoittautunut mukaan itse ryhmäkeskustelutilaisuuksiin, vaikka nuoret innostuivat Turvasatamassa kanssatutkijuudesta. Tutkija oli ajatellut ennen tutkielman tekoa, että sosiaalityöntekijöiden kontaktointi nuorten kanssa tapahtuviin yhteiskeskusteluihin olisi ollut haastavampaa kuin nuorten mukaan saaminen. Kanssatutkijat ja tutkija keskustelivat, että Discord on alustana monelle nuorelle tuttu toimintaympäristö ja tekninen kynnys osallistua tutkimukseen olisi nuorille matalampi kuin sosiaalityöntekijöille. Yhteiskeskusteluihin ilmoittautui vain kaksi sosiaalityöntekijää, joten alkuperäistä suunnitelmaa tutkimuksen aineiston hankinnasta ei ollut mahdollista toteuttaa. Kanssatutkijanuorten kanssa tästä keskustellessa he eivät osoittaneet suurta yllättyneisyyttä tai harmistusta aiheesta. Asia otettiin vastaan varsin neutraalisti. Tämä voi kuvata myös nuorten sitoutuneisuutta tutkimusprosessiin, ja sitä ettei tutkimusprosessia koettu kokonaisuutenaan omaksi, vaikka paikoittain sitoutumista oli.

On myös mahdollista, ettei kutsu yhteiskeskusteluihin tavoittanut riittävästi niitä nuoria, joita asia koskee, tai ennalta annetut keskusteluajankohdat eivät olleet nuorille sopivia, ja että ryhmäkeskustelu verkossa sosiaalityöntekijöiden kanssa oli nuorista epäkiinnostavaa. Tutkimuksen tavoitteet sosiaalityöntekijöiden tiedon lisäämisestä tai akateemiset tavoitteet

eivät mahdollisesti ole nuoria tutkimukseen motivoivia tekijöitä. Kutsu nuorille tulla mukaan yhteiskeskusteluihin tehtiin yhdessä tutkijan tuttavaperheen nuoren kanssa, joka antoi arvokasta palautetta kutsussa olleista vaikeista sanoista, kuten kanssatutkijuus, gradu ja yhteiskeskustelu. Näitä avattiin kutsussa, jotta se olisi madaltanut nuorten kynnystä tulla mukaan. Tutkimusta tehdessä on pyritty nuorille ymmärrettävään kieleen, nuorille sopivilla alustoilla ja tekemään tutkimusta nuorten kanssa, mutta valinnoista huolimatta nuoria ei tavoitettu keskusteluihin.

Sosiaalityöntekijöiden niukka tavoittaminen oli ennako-oletuksena, sillä Discord keskustelualustana ei tutkijan oletuksien mukaan ole kovinkaan tuttu sosiaalityöntekijöiden työn tekemisen arjessa. Oletus myös oli, että sosiaalityön ollessa vaativaa ja kuormittavaa työtä, voi olla vaikeaa löytää aikaa ja motivaatiota osallistua tutkimukseen, jonka keskustelualusta ei ole tuttu. Tämä olisi vaatinut erityisiä ponnisteluja uuden verkkoalustan haltuunotosta ja on iso kynnys tutkimukseen osallistumisessa. Kutsussa kerrottiin, että mukana prosessissa on kanssatutkijoita, joiden kanssa tapaukset tehty.

“ Ilmoituksiin tehty myös kuvat, joissa iso sateenkaarilippu ja trans-lippu, jotta käy heti selväksi minkä teeman ympärillä tutkimusta tehdään ja joka voisi myös kiinnittää huomiota ja innostaa mukaan.” - Ote muistiinpanoista

Kanssatutkijanuorten rekrytointi mukaan tutkimusprosessiin onnistui, vaikka kanssatutkijuus oli nuorille vieras käsite. Tämä johtunee Pesäpuun Nuorten Turvastamasta (kts. kappale 5.1.). Marginaalissa elävien nuorten tavoittamisen mukaan tutkimuksen tekoon voidaan katsoa onnistuneen osittain.

Sekä tutkija että mukana olleet kanssatutkijat olivat uudella maaperällä tämän kaltaisessa prosessissa. Tämän tapaustutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että kanssatutkijuus verkossa on toimiva tapa saada nuoria mukaan tutkimuksen tekoon. On muistettava, että nuoret eivät tule mukaan samoilla motiiveilla ja tietotaidolla kuin tutkijat. Nuorten löyhä osallistuminen voi olla merkityksellistä sekä nuorille että tutkimuksen tekemiselle. Ilman kanssatutkijanuoria tässä tutkimuksessa ei olisi tehty valintaa yhteiskeskusteluista, eikä olisi ollut nuorten itsensä ideoimia tapauksia.

“Kysyin palautetta ja palaute oli, että oli kiva osallistua ja osallistuisi toistekin. Discord-kanavalle jätettiin avoin kysymys myös muille kanavalla oleville antaa palautetta, mutta sitä ei kahden viikon sisään ollut tullut yhtään.” - Ote muistiinpanoista

Kanssatutkijuus voi feministisen tutkimusmetodologian (kts. kappale 3.3) tavoin parhaimmillaan haastaa tiedon tuottamisen arvohierarkioita. Kanssatutkijoiden mukana olo, vaikka vain hetken, haastaa tutkimuksen tiedontuotannon omistajuutta. Tässä tapauksessa kanssatutkijoita oli mukana useita, mutta vain yksi oli mukana koko prosessin ajan. Mikäli arvoa annetaan vain sille, että mukana on useita kanssatutkijoita, jotka sitoutuvat koko prosessiin, tullaan antaneeksi arvoa aikuisjohtoiselle ja akateemisvetoiselle osallistumiselle. Kanssatutkijuudessa arvoa annetaan pikemminkin monenlaiselle osallistumiselle ja pientäkin osallistumispanosta pidetään arvokkaana. Tältä osin tässä prosessissa kanssatutkijuuden idea toteutuu.

Yhteenvedona voidaan sanoa, että luottamus ja kumppanuus rakentui ennen kaikkea olemassa olevien rakenteiden kautta. Nuorten tavoittaminen onnistui, koska tutkimus toteutettiin Nuorten Turvasataman Discord-alustalla, joka oli heille tuttu ja turvalliseksi koettu ympäristö. Pesäpuu ry:n rooli kumppanina vahvisti rakenteellista luottamusta ja madalsi osallistumisen kynnyksiä. Luottamusta edisti myös tutkijan avoimuus omasta taustastaan ja tutkimuksen tavoitteista. Tämä on merkityksellistä, sillä marginaalissa elävät nuoret osallistuvat helpommin tutkimukseen, kun he kokevat ympäristön ja toimijat luotettaviksi.

6.2 Yhteisen ymmärryksen luominen

Tuloksena voidaan todeta, että nuorten arkeen nivoutuva, selkeä tehtävänanto lisäsi nuorten osallistumista kanssatutkijuusprosessin osiin. Vilkkain keskustelu syntyi silloin, kun nuorille annettiin konkreettinen tehtävä: luoda kuvitteellisia tapauksia lastensuojelusta. Tämä osoittaa, että kanssatutkijuuden ihanteet toimivat käytännössä, kun osallistuminen on konkreettista ja osallistujille sallitaan osittainen sitoutuminen prosessiin. Analyysin perusteella voidaan todeta, että kanssatutkijuus nuorten kanssa onnistuu, kun heille antaa mahdollisuuden hyödyntää omasta elämästä kumpuavia kokemuksia, ja mahdollistetaan myös löyhä osallistuminen kanssatutkijuusprosessiin.

Tiistaina 18.2. klo 17–19 olisi pitkästä ajasta mahdollisuus tulla sosiaalityön gradu-tutkielmaa tekemään Minna Minkkisen kanssa juttelemaan sateenkaarinuoruuteen ja lastensuojeluun liittyvistä asioista #sateenkaarinuoret-kanssatutkijuus -kanavalle. Osallistuminen on vapaaehtoista ja mukaan ovat tervetulleita kaikki, joita sateenkaarinuoruus ja lastensuojelu koskettavat. Tässä Minnan terveiset tulevasta chatista:

”Tehdään yhdessä tutkimukseen caseja, eli keksitään yhdessä tapauksia, jossa nuori tarvitsee sosiaalityön apua. Eli mahdollisuus päästää vilkas mielikuvitus käyttöön. Saa tulla, vaikka ei olisikaan vilkas mielikuvitus, eli tervetuloa mukaan keksimään tapauksia (tarinoita) lastensuojelusta.”

Yllä olevalla Nuorten Turvasataman ilmoitustaulun mainoksella muistuteltiin nuoria kanssatutkijuus-kanavalla tapahtuvasta työskentelystä. Tämä keskustelu osoittautui kanavalla käydyistä keskustelukerroista vilkkaimmaksi. Nuorten Turvasataman kehittämispäällikkö antoi tapaamiskerralle tutkijalle ohjeen, että kanavalla oleville nuorille on annettava mahdollisimman selkeä tehtävänanto ja ohjeistus. Kumppanuus Nuorten Turvastamaan ja kehittämispäällikköön mahdollisti ohjeistamisen ja ohjeiden viemisen käytäntöön. Kanssatutkijanuoret tuottivat yhteiskeskusteluun suunnitellut tapaukset Nuorten Turvasataman Sateenkaarinuorten kanssatutkijuuskanavalla tutkielman tekijän kanssa. Keskustelussa tutkielman tekijän tehtävänanto keskustelukerralle oli selkeä; kehittää sateenkaarinuorten elämästä lastensuojelussa kuvitteelliset tapahtumat, joita voidaan yhdessä sosiaalityöntekijöiden kanssa ratkoa yhteiskeskusteluissa. Tehtävänannon selkeys muuhun tutkimukseen osallistumiseen verrattuna oli mahdollisesti se tekijä, joka takasi tämän onnistumisen.

Ajatus siitä, että kanssatutkijanuorten kanssa voisi lyhyessä projektissa saada nuoret sitoutumaan kaikkiin kanssatutkijuuden vaiheisiin osoittautui liian kunnianhimoiseksi. Kanssatutkijanuorilla ei ollut käsitystä tutkimuksen tekemisestä, eikä tutkimussanasto ollut heille tuttua. Voidaan olettaa, että koska prosessin aikana ei ollut erillistä tutkimuksen tekoon valmentavaa koulutusta kanssatutkijoille, ei tässä tapauksessa olennaista ollut tutkimuksen tekemisen tekninen osaaminen vaan kokemuksesta syntyvien näkemysten mukaan ottaminen tutkimuksen tekoon. Nuoret tuottivat yhteiskeskusteluihin suunnitellut tapaukset verrattain nopeasti. Tämä voi johtua tehtävänannon selkeydestä. Keskustelu lähti selkeästä tavoitteesta luoda kaksi keksittyä tapausta, joita sosiaalityöntekijät ja nuoret voivat yhteiskeskusteluissa ratkoa. Kanssatutkijuuden ihanteiden mukaan nuorille annetaan toimijuuden tilaa (kts. kappale 3.5) ja pyritään välttämään aikuisjohtoisuutta. Tässä kanssatutkijuusprosessissa tähän ihanteeseen ei ylletty kuin tilanteessa, jossa nuoret loivat tapaukset yhteiskeskusteluille.

”Tapaukset yhteiskeskusteluihin syntyi tosta noin vaan. Jännittyneenä katsoin kuin chatissa näky miten eräs nuori kirjoitti pitkään ideaa yhdeksi tapaukseksi ja sieltä lävähti chat-ruutuun

aivan erinomainen case, jota sitten pienesti yhdessä viilattiin loppuun.” Ote muistiinpanoista

Nuoret nostivat keskusteluissa spontaanisti esiin tapausten eettiseen käyttöön liittyviä kysymyksiä. Tutkija ja nuoret yhdessä pohtivat, onko eettisesti sopivaa käyttää tapauksissa olemassa olevien ihmisten tarinoita. Keskustelussa sekä nuoret että tutkija totesivat, ettei tapauksissa ole mitään, mistä voisi yksittäisen ihmisen tunnistaa, ja että tapaukset ovat niin yleismaailmallisia, että ne voisivat tapahtua missä tahansa kaupungissa Suomessa. Nuorilta tuli myös toive, että tapaukset kirjoitettaisiin puhtaaksi, jos ne ovat menossa johonkin “viralliseen” tutkimukseen. Nuoret kuvasivat tutkimusta viralliseksi, kun taas chat-keskustelu nähtiin epävirallisena. Nuorille kerrottiin, että ajatuksena on kirjoittaa puhtaaksi vain hyvin vähän ja pyrkiä säilyttämään nuoren ääni tapauksissa. Nuorten kanssa käytiin myös keskustelua, miten transsukupuolisen nuorten nimi kuvataan tarinassa. Keskusteluissa pohdittiin, halutaanko käyttää vain kuvitteellisen nuoren itse määrittelemää nimeä vai myös syntymässä annettua nimeä. Keskustelun jälkeen päädyttiin käyttämään aluksi syntymässä annettua nimeä ja yläasteelle siirtymistä kuvaavassa tilanteessa nimi vaihtuu nuoren itse määrittelemään nimeen. Nimenmuutos tarinassa ei ollut nuorille yhdentekevää, vaan osa nuoren identiteetin ilmaisua. Nuoret halusivat, että tarina heijastaa nuoren kokemusta mahdollisimman realistisesti ja kunnioittavasti. Tämä osoittaa, kuinka merkityksellisenä kuvitteellisenkin nuoren itseilmaisua ja oikeutta omaan sukupuoleen pidettiin. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kanssatutkijat, jotka kuuluvat vähemmistöön, jota tutkimus koskee, käyvät eettistä puntarointia aiheen ympärillä ilman erillistä koulutusta tutkimusetiikasta.

“13-vuotias Tony on just alottanu yläkoulun ja sillä on ollu 5-vuotiaasta asti tunne et hän ei oo oikeesti poika vaa hänen kuuluis olla tyttö. Ja koska yläkoulu on alkanu nii Tony aattelee et uusien ihmisten eessä ois helpompi tehdä se muutos kun kukaa ei muutenkaa tunne toisiaan eikä sitä että Tony oli alakoulussa vielä ”luokiteltu” pojaks. Nii ekana päivänä olis matalampi kynnys ilmestyä kouluun tyttönä.

Tinaa kiusataan yläkoulu koko syyslukukausi ja sit keväällä se haluaa kostaa kiusaajille ku se ei jaksa niiden ilkeilyä transsukupuolisuudesta. Kosto on, että Tina pahoinpitelee kiusaajan ja sit koulun henkilökunta näkee vaa tän Tinan tekemän pahoinpitelyn eikä sitä että Tinaa itteensä oli kiusattu koko syksy ja sit lasu tulee mukaa tän pahoinpitelyn takia. Pahoinpitelyn uhri tekee rikosilmoituksen Tinasta.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijä haluaa tavata Tinan ja jutella. Tina vastustaa lastensuojelun puuttumista asiaan, koska kokee, ettei hän tilannetta nähdä kunnolla. Tinaa jännittää, että sosiaalityöntekijä ei usko ja että hän joutuu pois kotoa.

Miten sosiaalityö voisi tukea Tinaa?” -Kanssatutkijoiden kanssa kehitetty tapaus

Tuloksena voidaan sanoa, että kanssatutkijuudella saadaan aikaan ainutlaatuista ja merkityksellistä sisältöä marginaaleja koskevaan tutkimukseen. Kanssatutkijanuoret toimivat sananmukaisesti queer-teorian luojina (kts. kappale 3.2) tuottaessaan tutkimukseen tapaukset kahdesta kuvitellusta nuoresta, joiden elämien pulmia yhdessä ratkomalla olisi tuotettu tietoa sosiaalityöntekijöille sateenkaarinuorten auttamisesta. Kanssatutkijanuoret itse pohtivat etiikkaa, nuorista käytettäviä nimiä ja nuorten tarinoita, verrattain pienellä tutkijan ohjauksella. Queer-teorian ihanteiden mukaan tämän tapauksen kanssatutkijuudessa nuorille annettiin tilaa tuottaa esimerkkitapauksia ja ne syntyivät heidän arjestaan. Tätä voidaan pitää osoituksena siitä, että kanssatutkijuus toimii.

”Elias on lapsesta asti asunut sijaishuollossa vanhempien päihteiden käytön vuoksi. Elias on asunut aikaisemmin sijaisperheessä ja sijaisperheessä tapahtuneiden asioiden vuoksi on nyt sijoitettuna laitokseen. Elias mennyt koulussa ja laitoksessa hyvin, saanut paljon uusia kavereita.

Laitoksessa ohjaajat eivät ole suhtautuneet Elias homouteen hyvin. Laitoksessa nuorta ei päästetty muiden poikien kanssa samaan aikaan saunaan, koska hän on homo. Muut nuoret eivät ymmärrä miksi Elias ei saa tulla heidän kanssa saunaan. Elias viihtyy muuten laitoksessa ja nuorten kanssa.

Mitä sosiaalityöntekijän pitää tehdä? Miten sosiaalityö voisi tukea nuorta? - Kanssatutkijoiden kanssa kehitetty tapaus

Eliaksen tarina syntyi kanssatutkijoiden tuottaessa nuoren kokemuksen sijaishuoltoapaikasta. Nuorilta kysyttiin, laitetaanko alkuun syitä, miksi nuori on sijaishuoltoapaikassa ja keskustelun jälkeen päädytty laittamaan alkuun syy, joka ei johdu nuoren seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuulumisesta. Tutkija ehdotti hyvin yleistä sijaishuollon asumisen perustetta, vanhempien päihteidenkäyttöä. Keskusteluissa kanssatutkijat pohtivat, että

tapauksessa olennaista eivät ole muut syyt sijaishuollossa asumiselle ja kaikki sujuu muuten hyvin. Tämän tapauksen tuottamisessa yhdistyvät sekä kanssatutkijoiden elämästä kumpuava tieto että ammattilaisen ammattitaito. Nuorten kanssa luodut tarinat (Elias ja Tina) heijastivat nuorten arkea ja nostivat esiin epäkohtia, kuten identiteetin kunnioittamisen puutetta ja kiusaamisen seurauksia. Tämä vahvistaa, että kanssatutkijuus on toimiva menetelmä marginaalissa eläviä ihmisiä tutkimiseen ja sellaisen tiedon tuottamiseen, jota tutkija ei yksin voisi luoda.

Yhteenvedon voidaan todeta, että kanssatutkijoiden aktiivinen toimijuus näkyi tilanteissa, joissa kanssatutkijoiden elämäkokemuksia ja ajatuksia pääsi hyödyntämään tutkimuksen toteutumiseen. Nuorten rohkea heittäytyminen tarinoiden luomiseen vahvisti heidän toimijuuttaan tutkimuksessa. Keskusteluissa nousi esiin myös eettisiä kysymyksiä ja identiteetin kunnioittamisen merkitys, kuten transnuoren nimen käyttö tarinoissa. Tämä osoittaa, että selkeä ohjeistus ja kanssatutkijoiden mielipiteitä ja kokemuksia arvostava vuorovaikutus tukevat kanssatutkijuuden toteutumista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkielman tavoitteena on vastata kysymykseen, mitkä tekijät ovat keskeisiä, kun pyritään tavoittamaan kanssatutkijuuteen sateenkaarinuoria, joilla on kokemus lastensuojelun asiakkuudesta. Tämän tapaustutkimuksen perusteella keskeisimmät tekijät ovat tutkijan sijoittuminen sinne, missä nuoret jo ovat, hyödyntäen olemassa olevia rakenteita. Olennaista on myös monen tasoisen osallistumisen mahdollistaminen kanssatutkijoille. Keskeistä on rakentaa luottamusta kanssatutkijoihin ja se tapahtuu rakenteiden kautta sekä avoimuudella tutkimuksesta ja tutkijasta. Tutkijan kiinnostus aiheeseen sekä kanssatutkijoiden mielipiteiden arvostus osaltaan edistivät kanssatutkijoiden tavoittamista ja luottamuksen syntymistä.

Tutkimus analysoitiin teoriajohtoisesti, joten tuloksia on tarkasteltava myös kanssatutkijuuden idean toteutumisen ja rakentumisen näkökulmasta. Näin tarkastellessa kanssatutkijuus todentuu ja näyttäytyy luottamuksen ja kumppanuuden rakentumisen osittaisena toteutumisenä, sekä kanssatutkijoiden panoksen antamisena tutkimuksen tietyissä vaiheissa. Kanssatutkijuuden idea todentuu ja näyttäytyy heikosti tutkimuksen kirjoittamisessa, analysoinnissa ja tutkimustulosten viemisessä käytäntöön. Kanssatutkijoiden kanssa onnistuttiin luomaan ainutlaatuiset tapaukset, joten voidaan sanoa, että kanssatutkijuuden idea näyttäytyy ja todentuu juuri tässä, nuorten elämäkokemuksista ja ympäristöstä kumpuavista asioista. Olisi ollut mahdollista myös tutkijan itsensä tehdä tarinat, mutta ne olisi luotu aikuisen näkökulmasta, ei nuorten. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kanssatutkijuuden idea aktiivisesta toimijuudesta ja ainutlaatuisen näkökulman tarjoamisesta todentuu nuorten halukkuutena olla mukana, vaikka vain osissa tutkimuksenteon vaiheista.

Kanssatutkijuuden ideana on yhdessä, tässä tapauksessa lastensuojelun asiakkaina olleiden sateenkaarinuorten kanssa, rakentaa tutkimusta alusta loppuun asti. Tutkimuksen ulkopuolisten reunaehtojen, kuten ajankäytön ja resurssien ollessa niukat, ei kaikille kanssatutkijuuden prosessin kohdille ollut mahdollista antaa sitä aikaa, mitä ne olisivat mahdollisesti vaatineet tuottaakseen tarkempaa tietoa aiheesta. Kulmala kollegoineen (2023,19) muistuttaa, että kumppanuuksien rakentamiselle tulee antaa aikaa, sillä eri tahojen mukaan kutsuminen ja kumppanuuksien löytäminen on vuorovaikutuksellinen prosessi. Mikäli aikaa ja resursseja olisi ollut käytössä enemmän, olisi ollut mahdollista varata enemmän aikaa luottamuksen rakentamiseen, ja yhdessä nuorten kanssa miettiä, millä toisilla tavoilla kerätä aineistoa, kun ensimmäinen yritys ei toiminut. Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että aika ja resurssit ovat

onnistuneen kanssatutkijuuksprosessin rakenteet, mikä on syytä huomioida kanssatutkijuuksa valittaessa.

Yhdessä kanssatutkijoiden kanssa valitut ryhmäkeskustelut eivät toteutuneet suunnitellusti, mutta tehty valinta oli silti perusteltu. Valtosen ja Viitasen (2020) mukaan ryhmäkeskustelun eduiksi voidaan laskea sen ruohonjuuritasoinen lähtökohta ja alhaalta ylöspäin suuntautuva tiedontuotanto. Verrattuna haastatteluun, ryhmäkeskustelu antaa enemmän tilaa osallistujien itsensä tärkeiksi pitämille teemoille ja asioille, kuitenkin rajatussa aiheessa. Ryhmähaastattelu on fasilitoitu tilaisuus, jossa vetäjä käyttää erilaisia menetelmiä keskustelun aikaansaamiseksi. Ryhmän fasilitoijalla on hyvin perinteinen ryhmänvetäjän rooli, jossa hän virittää keskustelua, johdattelee, pysyy aiheessa ja pitää huolta lopetuksesta. (Valtonen & Viitanen 2020.) Alkuperäinen suunnitelma oli, että tapaukset virittävät yhteiskeskusteluihin osallistuvien nuorten ja sosiaalityöntekijöiden välille keskustelun siitä, miten nuorta voidaan tilanteissa auttaa.

Marginaaliin asetettujen ihmisryhmien tavoittaminen tutkimukseen voi olla haastavaa, resursseja vaativaa ja aikaa vievää. Tutkimuksen tekemisen haasteista ja monivaiheisuudesta voidaan ottaa opiksi ja saada inspiraatiota toisiin tutkimuksiin, joissa pyritään tavoittamaan tutkimukseen heikosti tavoitettuja ihmisryhmiä. Salasuo ja Piispa (2012) kuvaavat vaikeuksia saada kuntodoping-tutkimukseen haastateltavia aiheen poikkeuksellisen yhteiskunnallisen aseman vuoksi. Tutkijat kuvaavat seikkaperäisesti, miten informanttien kautta haastateltaviksi lupautuneet olivat kaikki peruneet ja tutkijat joutuivat etsimään uudet haastateltavat. Tutkijat kertovat miten kuntodoping asettuu eri tavalla hankalaksi koettujen tutkimusaiheiden kehykseen, kuin esimerkiksi huumeiden käyttö tai prostituutio. Lisäksi kuntodopingin ympärillä ei ole sellaista yhteiskunnallista stereotyyppioiden oikomiseen tähtäävää keskustelua, kuten esimerkiksi huumeiden käyttäjien kohdalla on. (Salasuo & Piispa 2012, 25–28.) Lopulta tutkijat onnistuvat haastateltavien hankinnassa ja tutkimus saatiin valmiiksi.

Kanssatutkijuuksudessa, taistelevassa tutkimuksessa, queer-tutkimuksessa ja feministisessä tutkimuksessa tilaa annetaan niille, joille tutkimuksen aihepiiri on henkilökohtainen. Tämä vaatii epätäydellisen tutkimusprosessin sietämistä, aikaa ja resursseja. Antamalla ääni niille, joita tutkimus koskettaa ja mahdollistamalla tutkimuksen tekemisen reunaehdot, voidaan saavuttaa syvempää ymmärrystä ihmisten elämästä. Erityisen merkityksellistä se on

sosiaalityön tekemisen ja sosiaalityön tutkimuksen kontekstissa, jossa päämääränä on ihmisten elinolojen parantuminen ja ihmisten toimijuuden lisääminen yhteiskunnassa.

Marginaalien tutkiminen tämän työn perusteella osoittaa, että haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien tavoittaminen edellyttää tutkijalta resursseja. Nuorten tavoittaminen onnistui, koska tutkimus toteutettiin heidän omassa toimintaympäristössään ja luottamus rakentui tämän olemassa olevan rakenteen kautta. Tämä osoittaa, että marginaalissa elävien ihmisten kanssa tehtävä tutkimustyö vaatii heidän luokseen menemistä. Lisäksi tutkimus osoitti, että osallistumisen monentasoinen mahdollistaminen on välttämätöntä. Löyhäkin osallistuminen voi tuottaa arvokasta tietoa, jos tutkija hyväksyy joustavat osallistumisen muodot. Kanssatutkijuudella voidaan purkaa valta-asetelmia ja tuottaa tietoa, jota tutkija ei yksin voisi luoda. Marginaalien tutkiminen on monipolveilevaa, hidasta ja vaatii tutkijalta ammattitaitoa ja mahdollisuuksia asettua ulos perinteisistä tutkimusasetelmista.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että kanssatutkijuus voi toimia menetelmänä marginaalissa elävien nuorten tavoittamisessa, mutta se vaatii luottamusta tutkijan ja kanssatutkijoiden välillä ja resursseja tutkimuksen teossa. Tässä tapauksessa kanssatutkijuuteen tavoitettiin nuoria hyvin heidän olemassa olevista verkostoistaan. Kanssatutkijuuden idea todentuu ja näyttäytyy erityisesti nuorten luomien tarinoiden valossa, joita ei sellaisenaan olisi ilman kanssatutkijoita. Kanssatutkijuuden idea todentuu ja näyttäytyy luottamuksena ja sen puutteena. Luottamusta syntyi Nuorten Turvastaman Discord-kanavan toimijuuden kautta, mutta syvempi luottamus ja kiinnittyminen olisi vaatinut enemmän aikaa ja resursseja. Nuorten mukaan ottaminen omaa elämänpiiriä koskevan sosiaalityön tutkimukseen on tärkeää, jotta emme toista ja synnytä stigmatisointia, vaan puramme sitä.

8 POHDINTA

Kanssatutkijuus nuorten kanssa oli ainutlaatuista ja merkityksellistä. Nuoret halusivat antaa omaa aikaansa ja panostusta tämän tutkielman tekoon ja sitä pidän erityisessä arvossa. Tutkimuksen tekeminen yhdessä niiden ihmisten kanssa, joita tutkimuksen aihe koskettaa on erityisen merkityksellistä sosiaalityössä, jossa tavoitteena on valtaistaa eri asiakasryhmiä. Sosiaalityö on vaativaa työtä ihmisryhmien kanssa, jotka usein asetetaan marginaaliin ja joihin kohdistuu stigmaa ja syrjintää. Sosiaalityöllä ja sosiaalityön tutkimuksella on omat roolinsa näiden purkamisessa, ja siksi on erittäin tärkeää, että ihmiset pääsevät mukaan myös sosiaalityön tutkimuksen tekoon. Ottamalla tutkimuksen tekoon mukaan ne ihmisryhmät, joita ollaan tutkimassa, saadaan syvempää tietoa ja ymmärrystä ilmiöistä. Voi olla, että joskus on helpompaa tehdä kyselylomake itse kuin ryhtyä kanssatutkijaprosessiin. Voi olla niin, että akateeminen kilpajuoksu julkaisuista ei edesauta hidasta tutkimusprosessia, jollainen kanssatutkijuus eittämättä on.

Tämä tutkielman marginaalit nivoutuivat sateenkaarinuoruuteen ja kokemukseen lastensuojelun asiakkuudesta. Pekkarinen (2015) toteaa, että lastensuojelussa käytetään merkittävää valtaa suhteessa perheisiin ja siksi lastensuojelun epäkohtiin puuttuminen ja lastensuojelun toiminnan kriittinen tarkastelu on välttämätöntä vallan väärinkäytösten estämiseksi. Lastensuojelun jännitteinen kenttä on vaativa maaperä tutkimukselle, mutta kriittiselle katseelle altistuminen lisää kykyä avoimuuteen ja joustavuuteen. Lastensuojelun ilmiöitä on tärkeää tutkia sekä niiden yhteiskuntapoliittisen merkittävyyden että olennaisen lapsuuteen ja nuoruuteen kytkeytymisen vuoksi. (emt.) Kanssatutkijuuksella voi olla tutkimuksellisia tavoitteita laajemmin voitettavaa erityisesti marginaalissa olevien ihmisten kanssa. Tutkimusprosessissa mukana olo voi olla merkityksellistä kehittämistyötä, esimerkiksi lastensuojelun piirissä.

Sosiaalityön tutkimuksen kentällä kanssatutkijuuden lisäksi ja rinnalle voidaan ottaa muitakin tutkimusotteita. Voith kollegoineen (2020) ehdottaa, että sosiaalityön tutkimuksessa, jossa tutkitaan yhteiskunnan marginaalissa eläviä, tulisi aina ottaa kehykseksi traumainformoitu ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tutkimusote (Trauma-Informed, Socially Just Research Framework; TISJR). Tutkimusryhmä tutki Yhdysvalloissa Clevelandissä mustaihoisia koevapaudessa (probation) olevia miehiä. Tutkimus tehtiin noudattaen TISJR-tutkimusotteen menetelmiä. Menetelmässä olennaista on ymmärtää konteksti, jossa ihmiset elävät, ja

marginaalissa elävien ihmisten historiaa. Olennaista on myös noudattaa tutkimuksessa traumainformoidun työtteen periaatteita, kuten avoimuus, luottamus ja turvallisuus, sekä kysymystenasettelun mahdollisuus voimaantumiseen. Tutkijat nostivat esiin myös intersektionaalisen ajattelun merkityksen tärkeyden. (Emt.) Kanssatutkijuudessa on hyvin samoja periaatteita, kun Voithin (2020) tutkimusryhmän tutkimuksen viitekehityksessä. Yhteistä on ymmärrys siitä, miten yhteiskunnan marginaalit syntyvät ja miten tärkeää on luottamuksen synnyttäminen. Voithin (2020) tutkimusryhmä kuvasi, miten tutkimuksen kohderyhmän kaupungissa oli viimeisten vuosien aikana tutkittu ja paljastettu viranomaisien käyttäneen väärin valtaansa ja millainen on mustaihoisten miesten historia Yhdysvalloissa. Tutkimusasetelma ja konteksti tutkimuksessa oli tarkkaan kuvattu ja tuloksia peilattiin myös näihin havaintoihin.

Olisiko traumainformoidussa tutkimusotteessa mahdollisuuksia tavoittaa marginaalissa eläviä ihmisiä? Voithin (2020) tutkimusryhmä esittää, että sosiaalityöntekijöiden koulutukseen tulisi lisätä traumainformoidun ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden menetelmien koulutusta tutkimuksessa, ei vain itse sosiaalityössä. Tämän tutkielman tapauksessa ei osattu ottaa huomioon traumainformoitua työtettä, mutta sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen kaikissa tutkimusvalinnoissa on pyritty. Ymmärrys luottamuksen merkityksestä näkyy tehdyissä valinnoissa, kuten Pesäpuun Turvasataman Discord-alustan valinnassa ja pyrkimyksenä luoda luottamuksellisuutta.

Pohdintaa on myös syytä tehdä siitä, onko tässä tutkielmassa kuvattu kanssatutkijuus kanssatutkijuutta, yhteiskehittämistä vai millä termillä tätä prosessia tulisi kuvata. Pyrkimys oli kanssatutkijuus sateenkaarinuorille, joilla on lastensuojelun asiakkuus, jotta tutkimus ei toistaisi marginalisoivaa diskurssia sateenkaarinuorista tai nuorista, joilla on ollut lastensuojelun asiakkuus. Tämä näyttää onnistuneen parhaiten Pesäpuun Nuorten Turvasatamassa, sillä se on keskustelualusta, joissa nämä nuoret jo ovat. Tavoitteena oli kunnianhimoinen kanssatutkijuuden suhteen, tästä huolimatta tutkimuksen teossa näyttäytyivät selvästi kanssatutkijuuden prosessit ja eetos. Prosessi ei ollut yhteiskehittämistä, koska tässä ei ollut tavoitteena minkään yksittäisen palvelun tai toiminnan kehittäminen, vaan laajemmat yhteiskunnalliset ja sosiaalityötä palvelevat tavoitteet. Rättilä kollegoineen (2023, 52) kuvaa, että vaikka kanssatutkijuudessa tavoitteena on ihmisten mukanaolo koko prosessin ajan, ei

kaikkia kiinnosta mitä tutkimustuloksille tapahtuu, ja monille voi riittää, että osallistumisesta syntyy hyvä kokemus.

Kanssatutkijuudelle asetetut tiukat raamit voivat pahimmillaan lisätä portinvartijuutta ja hämärtää rajaa siitä, kuka on kokemustaustainen tutkimusapulainen ja kuka kanssatutkija. Kanssatutkijoille ei voida asettaa samoja osaamistavoitteita kuin yliopistokoulutuksen saaneille tutkijoille. Kanssatutkijuudessa hedelmällistä on ihmisten arjen elämästä ja elämässä tapahtuneista asioista kumpuava kokemus, josta on hyötyä erityisesti sosiaalialan tutkimukselle. Mikäli osallistumiselle asetetaan tiukkoja reunaehdoja, kuten osallistuminen kaikkiin tapaamisiin tai tutkimuksen tekemisen taidot, tullaan mahdollisesti asettaneeksi osallistumiselle kynnyksiä, joita ei kaikkien ole mahdollista saavuttaa. Kanssatutkijuudessa yhteiskunnallisesti marginaaliin määritellyn ryhmän kanssa on siedettävä myös löyhää osallistumista. Nuorten elämässä tutkimusprojekteihin osallistuminen ei yleensä ole oman arjen tärkein asia ja moni muu asia kiilaa tämänkaltaisten projektien ohi.

Tämän tapaustutkimuksen onnistumisen kulmakivinä oli Nuorten Turvasataman yhteisö, joka vakaana ja luotettavana toimijana tavoittaa paljon nuoria. Tähän yhteisöön voi olla helppo hetkeksi liittyä ja mahdollisuus monen nuoren kohtaamisen on olemassa. Verkkoalusta tarjosi myös tehokkaan ja paikkaan sitoutumattoman mahdollisuuden toimijuuteen. Väistämättä on pohdittava, miten paljon olemassa olevat palvelut voivat päästää tutkijoita sisään ilman, että itse tekeminen ei vaarannu. Voi myös olla turhaa pelkoa, että nuorten verkkoalustoista, nuorisotiloista tai muista palveluista syntyisi kanssatutkimuskeskuksia. Ja olisiko se huono asia, että sosiaalityön tutkimus, kanssatutkimuksellisella otteella, olisi vahvasti kiinni niissä palveluissa, jossa ihmiset ovat?

Lopussa on syytä myös pohtia miten kanssatutkijuus asettuu sosiaalityön arvoihin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämässä. Olisiko kanssatutkijuus menetelmänä sellainen, että sosiaalityön tutkimuksella olisi mahdollisuus elää todeksi sosiaalityön arvoja? Kanssatutkijuus voi toimia sosiaalityön tutkimuksessa tapana toteuttaa taistelevan tutkimuksen eetosta tutkimuksen ja aktivismin yhdistämisestä. Tässä tutkimuksessa sosiaalityön vuorovaikutusosaamisen mahdollisuudet kanssatutkimuksessa jäivät käsittelemättä ja siirtyvät seuraavaan tutkimukseen. Eittämättä sosiaalityöntekijöillä on verrattain hyvät vuorovaikutustaidot, joista on myös kanssatutkijuudessa hyötyä, joten onnistumisen edellytyksiä on. On syytä jatkaa tutkimustyötä ja tutkimusta kanssatutkijuudesta sosiaalityön

tutkimuksen kontekstissa. Erityisesti olisi syytä tutkia miten kanssatutkijuuden avulla voidaan tavoittaa sosiaalityön asiakkaana olevia ihmisryhmiä. Millaisia tuloksia saisimme, jos vähemmistöihin ja marginaaliin asetetut ihmisryhmät olisivat syvemmin mukana akateemisessa tutkimuksessa? Tyydymmekö toteamaan, että kaikkia ihmisiä ei tavoiteta vastaamaan kyselyihin tai osallistumaan haastatteluihin, ja vaadimmeko myös tutkimuksen kentällä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden muutosta, jossa sosiaalityön asiakkaat ovat osa akateemista tiedon tuotantoa?

Ihmisoikeusaktivismissa ympäri maailman käytetään lainausta, joka sopii myös eetokseksi sosiaalityön tutkimukseen, kun tutkimme marginaaleihin asetettuja ihmisryhmiä:

”Ei mitään meistä, ilman meitä”.

Lähteet

Aarnio, Kia & Lahti, Annukka & Kerppola, Jenni & Moring, Anna (2020) Johdanto: Moninaisia perheitä ja läheisiä sateenkaaren alla. Teoksessa Perhe- ja läheissuhteet sateenkaaren alla Annukka Lahti, Kia Aarnio, Anna Moring & Jenni Kerppola (toim.) Helsinki: Gaudeamus, 9–10.

Ahmed, Sara (2000) Who Knows? Knowing Strangers and Strangeness. *Australian Feminist Studies* 15 (31), 49-68.

Bakken, Silje Anderdal (2023) App-based textual interviews: interacting with younger generations in a digitalized social reality. *International Journal of Social Research Methodology* 26 (6), 631-644.

Becker S. Howard (1963) *Outsiders' studies in the sociology of deviance*. New York: THE FREE PRESS. Bernardini

Bernardini, Stephen (2018) *Queer Young People of Color and the Affects of Agency*. Teoksessa *Reimagining childhood studies* Rosen, Rachel & Spyrou, Spyros & Cook, Daniel Thomas. London: Bloomsbury Academic, 82-89.

Blomberg, Helena & Östlund, Gunnel & Lindstedt, Philip Rautell & Cürüklü, Baran (2022) Children helping to co-construct a digital tool that is designed to increase children's participation in child welfare investigations in Sweden. *Qualitative Social Work Research and Practice* 21 (2) 367-392.

Braches-Chyrek, Rita (2021) *The Future of Childhood Studies*. Leverkusen-Opladen: Verlag Barbara Budrich

Chaffee, Rachel & Todd, K. T. & Gupta, Preeti & May, Sarah & Abouelkheir Mahmoud & Lagodich, Lucie & Wang, Jackie & Murphy Cara & Lawrence Xavier (2024) *Methods for Co-researching With Youth: A Cross-Case Analysis of Centering Anti-Adultist Frameworks*. *International Journal of Qualitative Methods* (23), 1–18.

Clark, Rory McDowall (2010) *Childhood in Society for Early Childhood Studies*. Exeter: Learning Matters Ltd

Collier, Diane (2019) Re-Imagining Research Partnerships: Thinking through “Co-Research” and Ethical Practice with Children and Youth. *Studies in Social Justice* 13(1), 40-58.

Cunningham, Emily & Jamieson-MacKenzie, Isla & McMellon, Christina & McCallin, Martha & Eltiraiifi, Myada & Smith, Levi & Hepburn, Katie (2024) “Don’t tell me how to tell my story”: Exploring young people’s perceptions around what it means to ‘feel (mis)understood’ by adults in supporting roles. *Review of Children and Youth Services* 156 (107361), 1-7.

Davis, Kathy (2014) Intersectionality as critical methodology. Teoksessa Nina Lykke (toim.) *eräsaWriting Academic Texts Differently: Intersectional Feminist Methodologies and the Playful Art of Writing*. New York: Routledge. 17–29.

Eriksson, Päivi & Koistinen, Katri (2014) Monenlainen tapaustutkimus. *Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä* 11.

Eräsaari, Risto (2007) Konteksti. Teoksessa Markus Laine, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus. 149-172.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino: Tampere.

Fonseca, Erica (2024). On the Domestication of Queer Within Social Work: Reflections from One Queer Social Work Instructor/Student. *Affilia* 39(1), 19-23.

Forge, Nicholas & Hartinger-Saunders, Robin & Wright, Eric & Ruel, Erin (2018) Out of the System and onto the Streets: LGBTQ-Identified Youth Experiencing Homelessness with Past Child Welfare System Involvement. *Child welfare* 96(2), 47-74.

Garcia-Quiroga, Manuela & Agoglia, Irene Salvo (2020) Too Vulnerable to Participate? Challenges for Meaningful Participation in Research With Children in Alternative Care and Adoption. *International Journal of Qualitative Methods* (19), 1–11.

Greeno, Elizabeth & Matarese, Marlene & Weeks, Angela (2022) Attitudes, beliefs, and behaviors of child welfare workers toward LGBTQ youth. *Journal of Public Child Welfare* 16(5), 555–574.

Gunawan, Joko & Marzilli, Colleen & Aunguroch, Yupin (2022) Online “chatting” interviews: An acceptable method for qualitative data collection. *Belitung Nursing Journal* 8 (4), 277–279.

Hakala, Venla (2023) Translasten ja -nuorten perheväkivaltakokemukset. *Kriminologia* 3 (2), 73–91.

Hicks, Stephen & Jeyasingham, Dharman (2016) Social Work, Queer Theory and After: A Genealogy of Sexuality Theory in Neo-Liberal Times. *The British Journal of Social Work* 46 (8), 2357–2373.

Hietala, Outi, & Kulmala, Meri, & Mietola, Reetta, & Sotkasiira, Tiina & Turja, Mari (2023) Tutkimuskohteesta tutkimuksen toteuttajaksi: Vertaisuuden rakentuminen kanssatutkijuuudessa. Teoksessa Meri Kulmala, Sanna Spišák & Satu Venäläinen (toim.) *Kanssatutkimus. Ihanteet ja käytännöt*. Tampere: Tampere University Press, 89-105.

Hinkes, Cordula (2021) Key aspects to consider when conducting synchronous text-based online focus groups - a research note. *International Journal of Social Research Methodology* 24 (6), 753-759.

Hokkila, Kirsi (2023) Lastensuojelu asiakkaiden silmin. *Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu* 4/2023.

Honkatukia, Päivi & Happonen, Konsta (2025) Vaikuttamista marginaaleista? Vähemmistöasema nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen määrittäjänä. teoksessa Konsta Happonen & Tomi Kiilakoski (toim.) *Nuoruuden kolme vuosikymmentä: Nuorisobarometri 2024*. 175–197. *Verkkojulkaisuja Nuorisotutkimusseura; Nro 189*.

Huhtanen, Raija (2020) Suostumus huostaanottoon. *Lakimies* 118 (3–4), 300–323.

Häikiö, Liisa & Niemenmaa, Vivi (2007) Valinnan paikat. Teoksessa Markus Laine, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus, 41–56.

Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko (2015) Johdanto. Teoksessa Antti Häkkinen & Mikko Salasuo (toim.) *Salattu, hävetty, vaiettu Miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä*. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto julkaisuja 161. Tampere: Vastapaino. 9–18.

Jauhola, Laura & Siltala, Jenna & Nieminen, Kati (2022) "Että puututtaisiin konkreettisesti" Seurantaselvitys vihapuheesta ja häirinnästä ja niiden vaikutuksista eri vähemmistöryhmiin. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2022:10. Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-482-4>

Jokinen, Arja, & Raitakari, Suvi, & Ranta, Johanna (2022) Konstruktionistisia tulkintoja marginalisaatiosta ja aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä. Teoksessa Arja Jokinen, Suvi Raitakari & Johanna Ranta (toim.) Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa: konstruktionistisia jäsenyksiä. Tampere: Vastapaino, 7–20.

Kaasbøll, Jannike & Pedersen Sindre Andre & Paulsen, Veronika (2021) What is known about the LGBTQ perspective in child welfare services: A scoping review. *Child and Family Social Work* 27(2), 358-369.

Kallio, Jenni & Honkatukia, Päivi (2022) Everyday resistance in making oneself visible: young adults' negotiations with institutional social control in youth services. *International Journal of Child, Youth and Family Studies* 13(1), 98–123.

Kulmala, Meri, & Spišák, Sanna, & Venäläinen, Satu, & Laiho, Marjukka, & Hakala, Katariina & Rättilä, Tiina (2023) Mitä on kanssatutkimus? Teoksessa Meri Kulmala, Sanna Spišák & Satu Venäläinen (toim.) Kanssatutkimus. Ihanteet ja käytännöt. Tampere: Tampere University Press., 11–31.

Kuronen, Marjo (2022) Marginaalisuuden, haavoittuvuuden ja nais erityisyyden käsitteellisiä paikannuksia. Teoksessa Arja, Jokinen, & Suvi Raitakari & Johanna Ranta (toim.) Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa: konstruktionistisia jäsenyksiä. Tampere: Vastapaino. 55–84.

Kurunmäki, Kimmo (2018) Vertailu. Teoksessa Markus Laine, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. 3p. Helsinki: Gaudeamus, 74-92.

Kwong Lai Poon, Maurice & Ho Trung-Thu, Peter & Wong Pui Hing, Josephine & Wong, Gabriel & Lee, Ruthann (2005) Psychosocial experiences of East and Southeast Asian men who use gay Internet chatrooms in Toronto: An implication for HIV/AIDS prevention. *Ethnicity & health* 10 (2), 145-167.

Kääriälä, Antti & Heikki, Hiilamo (2017) Children in out-of-home care as young adults: A systematic review of outcomes in the Nordic countries, *Children and Youth Services Review* 79, 107-114.

Laiho, Marjukka, & Tokola, Nina & Eriksson, Päivi (2023) Kanssatutkimus ja valta: auktoriteetista tasavertaisuuden ihanteeseen. Teoksessa Meri Kulmala, Sanna Spišák & Satu Venäläinen (toim.) *Kanssatutkimus. Ihanteet ja käytännöt*. Tampere: Tampere University Press, 70–88.

Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen Pekka (2018) Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Markus Laine, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. 3 p. Helsinki: Gaudeamus, 9–40.

Lauve-Moon, Katie R & Enman, Shelby & Hentz, Vanessa (2020) Mainstreaming Gender: An Examination of Feminist Methodology in Social Work Research. *Social Work* (65) 4, 317–324.

Lehtonen, Jukka & Majlander, Satu & Sares-Jäske, Laura & Jehkoi, Aino & Luopa Pauliina (2024) Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien 8.- ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019–2023. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL. Viitattu 16.7.2025

Leino, Helena (2018) Yhteinen ongelma, yksi tapaus. Teoksessa Markus Laine, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. 3.p. Helsinki: Gaudeamus, 214–230.

Lepola, Outi (2018) Koko ajan jännittyneenä. Moniperusteinen syrjintä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien kokemana. Oikeusministeriön julkaisu 51/2018. Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-729-8>

Leppäkorpi, Mervi (2018) Tehtävään valitaan sopivampi henkilö. Teoksessa Villa Susan (toim.) *Yhdenvertaisuus-julkaisu Osa 2: Valehtelisin jos väittäisin. Syrjintä ja syrjimättömyys Suomessa*. Sisäministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-491-958-6> 26–32.

Liljeström, Marianne (2024) Feministinen metodologia mitä se on? Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.) *Feministinen tietäminen*. Tampere: Vastapaino. 9-22.

Lorenzo, Bernini (2020) *Queer Theories: An Introduction: From Mario Mieli to the Antisocial Turn*, Taylor & Francis Group. New York: Routledge.

LsL, Lastensuojelulaki 417/2007.

Malmsten, Annukka (2018) Rajaaminen. Teoksessa Markus Laine, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. 3. p. Helsinki: Gaudeamus, 57-74.

Martin, James I., & Meezan, William (2003) Applying Ethical Standards to Research and Evaluations Involving Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Populations. *Journal of Gay & Lesbian Social Services* 15(1–2), 181–201.

McCafferty, Paul (2021) Children's Participation in Child Welfare Decision Making: Recognising Dichotomies, Conceptualising Critically Informed Solutions. *Child Care in Practice*. *Child Care in Practice* 30(2), 112–129.

McCann, Hannah & Whitney Monaghan (2019) *Queer Theory Now: From Foundations to Futures*. Lontoo: Bloomsbury Publishing

McCurdy, Amy L. & Gower, Amy L. & Rider, G. Nic & Thomas, De'Shay & Watson, Ryan J. & Eisenberg, Marla E. & Russell, Stephen T. (2023) Adolescent substance use at the intersections of foster care, sexual orientation and gender identity, racial/ethnic identity, and sex assigned at birth. *Child Abuse & Neglect* 03(137), 106042–106042.

Niemi, Minna & Eriksson, Pia (2023) Sijoitettuna asuvien peruskouluikäisten kokemuksia terveydestä, päihteistä, väkivallasta ja palveluista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://www.julkari.fi/handle/10024/147428> Viitattu 17.6.2025

Nourie, Amy E. & Harris, Victor W. (2018) An Intersectional Feminist Perspective on LGBTQ Youth in Foster Care: Implications for Service Providers. *World Journal of Education* 8(4), 177–187.

Nykänen, Verna (2025) Sateenkaareva asunnottomuus – opas sosiaalialan ammattilaisille. Diakonia-ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202501171487>. Viitattu 10.6.2025

Oikeusministeriö (2021) Tutkimustietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tilanteesta Suomessa. Oikeusministeriö. https://yhdenvertaisuus.fi/documents/5232670/5376058/OM_policy_brief_5_web.pdf/aced14

[0e-d940-b37b-a4ce-ad59cf92be1b/OM_policy_brief_5_web.pdf?t=1661178046022](https://www.researchgate.net/publication/358117804/OM_policy_brief_5_web.pdf?t=1661178046022) Viitattu 10.7.2025

Paul, June C (2020) Exploring support for LGBTQ youth transitioning from foster care to emerging adulthood. *Children and Youth Services Review* 12(119), 1–13.

Pavarini, Gabriela & Lorimer, Jessica & Manzini, Arianna & Goundrey-Smith, Ed & Singh Ilina (2019) Co-producing research with youth: The NeurOx young people's advisory group model. *Health Expect* 22(4), 743–751.

Pekkarinen, Elina (2015) Näkymättömäksi suojellut lapset. Teoksessa *Salattu, hävetty, vaiettu* Miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä. Heikkinen, Antti & Salasuo, Mikko (toim.) Vastapaino. Tampere.

Peltola, Taru (2018) Empirian ja teorian vuoropuhelu. Teoksessa Markus Laine, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. 3. p. Helsinki: Gaudeamus, 111–129.

Pesäpuu (2024) Pesäpuu Nuorten Turvasatama -yhteisö <https://pesapuu.fi/toiminta/lapset-ja-nuoret-kehittajina/nuorten-turvasatama-yhteiso/> Viitattu 14.11.2025

Piekkari, Rebecca & Welch, Catherine (2020) Oodi yksittäistapaustutkimukselle ja vertailun moninaiset mahdollisuudet. Teoksessa (toim.) Anu Puusa & Pauli Juuti. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus, 207–215.

Powell, Mary Ann & Smith, Anne B. (2009) Children's Participation Rights in Research. *Childhood* 16 (1), 124–142.

Pösö, Tarja & Toivonen, Virve-Maria & Kalliomaa-Puha, Laura (2019) “Haluaa kotiin äidin luo”. *Erimielisyydet ja lapsen etu huostaanoton jatkamista koskevissa valituksissa ja hallinto-oikeuden ratkaisuisissa*. *Oikeus* 48 (3), 226–243.

Ranta, Johanna & Kaskela, Teemu & Nurmi, Juha & Ruokolainen, Teemu & Shorter, Gillian W. (2024) Relational anonymity in reducing the harms of illicit drug use: accounts of users of dark web- and street-based services in Finland. *Harm reduction journal* 21(1), 224–13.

Raento, Pauliin (2018) Kelpo raportoinnin strategia. Teoksessa Markus Laine, Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. 3.p. Helsinki: Gaudeamus, 254–272.

Rauta, Jenni (2024) Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2023. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/handle/10024/866764>

Ronkainen, Suvi (2004) Kvantitatiivisuus, tulkinnallisuus ja feministinen tutkimus. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.) Feministinen tietäminen keskustelua metodologiasta. Tampere: Vastapaino 44–69.

Rättilä, Tiina & Eriksson, Päivi & Bettin, Caterina & Honkatukia, Päivi (2023) Kanssatutkimus demokraattisena osallistumisena ja osallisuuden kokemuksena. Mitä on kanssatutkimus? Teoksessa Meri Kulmala, Sanna Spišák & Satu Venäläinen (toim.) Kanssatutkimus. Ihanteet ja käytännöt. Tampere: Tampere University Press. 47–69.

Salasuo, Mikko, & Piispa, Mikko (2012) Kuntodoping: näkökulmia dopingaineiden käyttöön huippu-urheilun ulkopuolella. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi: Helsinki.

Snell, Karoliina (2022) Tutkimusetiikan ja sen arvioinnin ajankohtaiset haasteet. Sosiologia 59 (4), 313–316.

Sotevik, Lena (2024) ‘People need support and society needs change’: vulnerability and collective agency in queer youth organization. Journal of Youth Studies DOI: 10.1080/13676261.2024.2419926

Spišák, Sanna & Eriksson, Päivi & Ervasti, Kaijus & Hakala, Katariina & Raittila-Salo, Saana & Vainio, Iris (2023) Tutkimuseettinen sääntely ja kanssatutkimuksen arjen tilanteiden etiikka. Teoksessa Meri Kulmala, Sanna Spišák & Satu Venäläinen (toim.) Kanssatutkimus. Ihanteet ja käytännöt. Tampere: Tampere University Press, 106–123.

Strømmland, Monica & Bahu, Marianne & Andersen, Anders (2022) Too Vulnerable to Participate? A Systematic Literature Review of the Gap between a Right to Participate and Participation in Welfare Services. Journal of Human Rights Practice 14(1), 331–351.

Sun, Yihan & Blewitt, Claire & Edwards, Susan & Fraser, Alexandra & Newman, Shannon & Cornelius, Julia & Skouteris, Helen. (2023) Methods and Ethics in Qualitative Research Exploring Young Children's Voice: A Systematic Review. *International journal of qualitative methods* (22), 1–15.

Suoranta, Juha & Rynnänen, Sanna (2016) *Taisteleva tutkimus*. Helsinki: Into

Taavetti, Riikka & Alanko Katarina & Hästbacka, Noora & Lehtonen, Jukka & Palojärvi, Inka (2020) Sateenkaareva nuoruus ja merkitykselliset ihmissuhteet. Teoksessa Annukka Lahti, Kia Aarnio, Anna Moring & Jenni Kerppola (toim.) *Perhe- ja läheissuhteet sateenkaaren alla*. Gaudeamus, 31–46.

Taavetti, Riikka & Alanko, Katarina & Heikkinen, Lotte (2015) Hyvinvoiva sateenkaarinuori - tutkimushanke Tulosten tiivistelmä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja (82) julkaisuja & Seta ry, Seta-julkaisuja (26).

Taavetti, Riikka (2015) "Olis siistiä, jos ei tarttis määritellä..." Kuriton ja tavallinen sateenkaarinuoruus. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, verkkojulkaisuja 81. Hybridit & Seta, Seta-julkaisuja (24)

Talentia (2022) *Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet*. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

TENK (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3.

TENK (2024) Hyvä tieteellinen käytäntö. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk> Viitattu 16.7.2025

Toivonen, Virve & Valkendorff, Tiina & Kivijärvi, Antti & Kyrönlampi, Taina & Lunabba, Harry (2025) Lasten ja nuorten osallisuuden ja suojelun välisestä ristiriidasta. *Tutkimuseettisten ohjeiden kriittistä punnintaa*. Nuorisotutkimus 42(4), 63-67.

Uggerhøj, Lars (2011) What is Practice Research in Social Work - Definitions, Barriers and Possibilities. *Social Work & Society* 9(1), 45–59.

Valtonen, Anu & Viitanen, Meiju (2020) Ryhmäkeskustelut laadullisen tutkimusmenetelmänä. Teoksessa Anna Puusa & Pauli Juuti (2020) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. 90-99.

Voith, Laura A & Hamler, Tyrone & Francis, Meredith W & Lee, Hyunjune & Korsch-Williams, Amy (2020) Using a Trauma-Informed, Socially Just Research Framework with Marginalized Populations: Practices and Barriers to Implementation. *Social Work Research* 44 (3), 169-181.

Wagaman, M. Alex, Shelton, Jama & Carter, Rebecca (2018) Queering the Social Work Classroom: Strategies for Increasing the Inclusion of LGBTQ Persons and Experiences, *Journal of Teaching in Social Work* 38 (2), 166-182.

Waldén. Syksy (2024) Sateenkaari-ihmisten asunnottomuus ja asumisen haasteet Suomessa Sateenkaari-ikkuna ry:n raportti. Sateenkaari-ikkuna ry. <https://sateenkaari-ikkuna.fi/gallery/Sateenkaari-ihmisten%20asunnottomuus%20ja%20asumisen%20haasteet.pdf> Viitattu 12.7.2025

Willis, Paul (2007) "Queer Eye" for Social Work: Rethinking Pedagogy and Practice with Same sex Attracted Young People. *Australian Social work* 60 (2), 181-196.

Willis, Paul (2011) Talking sexuality online – technical, methodological and ethical considerations of online research with sexual minority youth. *Qualitative social work Research and Practice* 11 (2), 141-155.

Yleissopimus lapsen oikeuksista SopS 59/1991.

Liitteet

Liite 1 rekrytointikirje

Hei!

Olen Minna Minkkinen ja teen Tampereen yliopistoon sosiaalityön pro gradu -tutkielmaani sateenkaarinuorten kokemuksista lastensuojelun sosiaalityöstä. Haluan teidän kanssanne luoda uutta tietoa, jotta me sosiaalityössä ja lastensuojelussa osaisimme paremmin kohdata ja tukea sateenkaarinuoria. Työskentelen Pesäpuun Hatkassa-hankkeessa vuoden loppuun asti.

Kuulun itse sateenkaarivähemmistöön, mutta ymmärrykseni lastensuojelusta on vain työntekijänä. Haluan tehdä tutkimusta teidän kanssanne, haluan pohtia yhdessä, mitä aiheesta pitää tutkia, mitä meidän pitäisi kysyä ja tietää.

Mikä ihmeen kanssatutkijuus? Lyhyesti se tarkoittaa, että otetaan tutkimuksen tekoon mukaan ne ihmisryhmät, joiden kokemuksia halutaan tutkia.

Kanssatutkimuksessa tunnistetaan luottamus, kunnioitus ja sitoutuminen avaimina sellaiseen tutkimustyöhön, jossa valtahierarkioiden sijaan vahvistetaan kanssavaltaa ja uudenlaista yhteistoiminnan kulttuuria. (Laiho, Tokola & Eriksson, 2023)

Tässä vaiheessa riittää, että sinulla on halua sanoa aiheesta jotain. Ei tarvita mitään ennakkovalmistautumista. Jos tunnistat kuuluvasi sateenkaarivähemmistöön, olet ollut lastensuojelussa asiakkaana, niin tervetuloa mukaan. Mukanaolo ei vaadi pitkää sitoutumista, mutta voi myös halutessaan sitoutua koko tutkimusprojektin ajaksi. Ensimmäiseksi pohditaan yhdessä mitä tästä aihepiiristä itse asiassa pitäisi tutkia.

Tule mukaan Turvasataman discord-kanavalle. Siellä on lokakuussa auki kanssatutkijuuskanava. Olen itse paikalla

1.10. klo 18-19

15.10. klo 18-19

30.10. klo 19-20

Toivotan sinut lämpimästi mukaan tutkimaan lastensuojelua. Seuraa tutkielman etenemistä [instagramissa](#)

Liite 2 Analyysikehikko

AINEISTO	Omat muistiinpanot	Keskustelut nuorten kanssa kanssatutkijuskanavalla	Tuotokset	Prosessi
TEORIA				
Kumppanuuden rakentuminen				
Osallistumisen periaatteiden ja tiimin kokoaminen				
Tutkimusasetelman rakentaminen				
Uuden tiedon yhteistuotanto				
Uuden tiedon vieminen käytäntöön				

Liite 3: Nuorten kanssa luodut tapaukset

“TINA

13-vuotias Tony on just alottanu yläkoulun ja sillä on ollu 5-vuotiaasta asti tunne et hän ei oo oikeesti poika vaa hänen kuuluis olla tyttö. Ja koska yläkoulu on alkanu nii Tony aattelee et uusien ihmisten eessä ois helpompi tehdä se muutos kun kukaa ei muutenkaa tunne toisiaan eikä sitä että Tony oli alakoulussa vielä ”luokiteltu” pojaks. Nii ekana päivänä olis matalampi kynnys ilmestyä kouluun tyttöinä.

Tinaa kiusataan yläkoulus koko syyslukukausi ja sit keväällä se haluaa kostaa kiusaajille ku se ei jaksa niiden ilkeilyä transsukupuolisuudesta. Kosto on, että Tina pahoinpitelee kiusaajan ja sit koulun henkilökunta näkee vaa tän Tinan tekemän pahoinpitelyn eikä sitä että Tinaa itseensä oli kiusattu koko syksy ja sit lasu tulee mukaa tän pahoinpitelyn takia. Pahoinpitelyn uhri tekee rikosilmoituksen Tinasta.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijä haluaa tavata Tinan ja jutella. Tina vastustaa lastensuojelun puuttumista asiaan, koska kokee, ettei hän tilannetta nähdä kunnolla. Tinaa jännittää, että sosiaalityöntekijä ei usko ja että hän joutuu pois kotoa.

Miten sosiaalityö voisi tukea Tinaa? “

“ELIAS

Elias on lapsesta asti asunut sijaishuollossa vanhempien päihteiden käytön vuoksi. Elias on asunut aikaisemmin sijaisperheessä ja sijaisperheessä tapahtuneiden asioiden vuoksi on nyt sijoitettuna laitokseen. Elias mennyt koulussa ja laitoksessa hyvin, saanut paljon uusia kavereita.

Laitoksessa ohjaajat eivät ole suhtautuneet Elias homouteen hyvin. Laitoksessa nuorta ei päästetty muiden poikien kanssa samaan aikaan saunaan, koska hän on homo. Muut nuoret eivät ymmärrä miksi Elias ei saa tulla heidän kanssa saunaan. Elias viihtyy muuten laitoksessa ja nuorten kanssa.

Mitä sosiaalityöntekijän pitää tehdä? Miten sosiaalityö voisi tukea nuorta?”

Liite 4: Kutsu nuorille

Kutsu nuorille yhteiskeskusteluun sateenkaarinuorista lastensuojelussa

Hei sinä alle 24-vuotias sateenkaarinuori, jolla on ollut jossain elämänvaiheessa lastensuojelun asiakkuus. Kutsun sinut nuori mukaan Discordissa käytävään yhteiskeskusteluun. Keskustelussa on mukana myös sosiaalityöntekijöitä.

Olen Tampereen yliopiston sosiaalityön opiskelija Minna Minkkinen ja teen opinnäytetyötäni siitä, miten sateenkaarinuoret tulevat kohdatuksi lastensuojelun sosiaalityössä.

Eli, nyt mä tarvisin sun apua. Tuu antaa sun näkemys ja ajatukset siitä, miten nuoret tulisi paremmin kohdatuksi lastensuojelussa. Voit tulla mukaan ihan just sellasena kun oot, mitään ennakkovalmistautumista ja osaamista ei tarvita.

Keskustelut käydään suljetulla Discord-alustalla neljänä iltana, mutta riittää, että on mukana yhtenä iltana.

31.3. klo 17–18

16.4. klo 17–18

28.4. klo 18–19

8.4. klo 18–19

Ilmoittautumislomakkeessa pääset valitsemaan sinulle sopivimman ajankohdan.

Keskustelu on chattimuodossa, eli kirjoittaen ja täysin verkossa tapahtuvaa. Keskustelu tapahtuu anonyyminä sekä nuorten että ammattilaisten taholta. Tämä mahdollistaa osallistumisen eri elämäntilanteista eri puolilta Suomea.

Mikä ihmeen yhteiskeskustelu?

Keskustelun alussa kerrotaan nuorten kanssa kehitetty kuvitteellinen tapaus nuoren elämästä. Tavoitteena on yhteisessä keskustelussa ratkoa kuvitteellinen nuoren kimurantti elämäntilanne. Keskustelu on opinnäytteen tekijän toimesta ohjattua. Yhdessä keskustelussa mukana on korkeintaan neljä osallistujaa.

Ilmoittaudu mukaan Discord-keskusteluun <https://forms.office.com/e/3gRPTDYwYq>

Lomakkeella pääset valitsemaan mihin keskusteluun osallistut sekä ilmoittamaan sähköpostiosoitteen. Saat suoran linkin keskustelualustalle sähköpostiisi.

Vastaa mielelläni kaikkiin kysymyksiin Minna.2.minkkinen@tuni.fi

Tutkimusta voit seurata instagramissa
https://www.instagram.com/sateenkaarinuoret_lastensuojel/

Tutkimus tehdään yhteistyössä Lastensuojelun kehittämissyhteisö Pesäpuu ry:n kanssa. Tutkimuksen teossa on auttanut Nuorten Turvasataman nuoret, joiden kanssa on pohdittu mitä tutkia, miten tutkia ja keksitty yhdessä yhteiskeskustelun “tapaukset”.

Liite 5: Kutsu sosiaalityöntekijöille

Kutsu sosiaalityöntekijöille yhteiskeskusteluun sateenkaarinuorista lastensuojelussa

Olen Tampereen yliopiston sosiaalityön opiskelija ja teen pro gradu -tutkielmaani siitä, miten sateenkaarinuoret tulevat kohdatuksi lastensuojelun sosiaalityössä. Tutkielmaa tehdään yhdessä Nuorten Turvasataman kanssatutkijaksi mukaan tulleiden nuorten kanssa. Nuorten kanssa on suunniteltu teemoja, aineistonkeruumenetelmä ja yhteiskeskustelussa ratkottavat “tapaukset”.

Nyt kutsunkin sinut, sosiaalityöntekijä, mukaan yhteiskeskusteluun nuorten kanssa. Olennaista ei ole se, oletko lastensuojelussa sosiaalityöntekijänä tällä hetkellä, vaan halu olla mukana tutkimuksen toteuttamisessa.

Keskustelut käydään suljetulla Discord-alustalla

31.3. klo 17–18,

16.4. klo 17–18

28.4. klo 18–19

8.4. klo 18–19

Ilmoittautumislomakkeessa pääset valitsemaan sinulle sopivimman ajankohdan.

Keskustelu on chattimuodossa, eli kirjoittaen ja täysin verkossa tapahtuvaa. Keskustelu tapahtuu anonyyminä sekä nuorten että ammattilaisten taholta. Tämä mahdollistaa osallistumisen eri elämäntilanteista eri puolilta Suomea, eikä vaadi nuorilta kaapista ulostuloa.

Mikä ihmeen yhteiskeskustelu?

Keskustelun alussa kerrotaan kanssatutkijanuorten kanssa kehitetty kuvitteellinen tapaus nuoren elämästä. Tavoitteena on yhteisessä keskustelussa ratkoa kuvitteellinen nuoren kimurantti elämäntilanne. Keskustelu on tutkielman tekijän toimesta ohjattua. Yhdessä keskustelussa mukana on korkeintaan neljä osallistujaa.

Ilmoittaudu mukaan tutkimukseen. Lomakkeella pääset valitsemaan mihin keskusteluun osallistut sekä ilmoittamaan sähköpostiosoitteen. Saat suoran linkin keskustelualustalle sähköpostiisi. Ilmoittautuminen <https://forms.office.com/e/3gRPTDYwYq>

Tule mukaan tuottamaan uutta tietoa sosiaalityöstä ja samalla pääset kokeilemaan ehkä sinulle uutta tapaa keskustella nuorten kanssa.

Vastaa mielelläni kaikkiin kysymyksiin Minna.2.minkkinen@tuni.fi

Tutkielman tekoa ja etenemistä voi seurata instagramissa https://www.instagram.com/sateenkaarinuoret_lastensuojel/

Tutkimus tehdään yhteistyössä Lastensuojelun kehittämissyhteisö Pesäpuu ry:n kanssa.

Mikä ihmeen Discord? Discord on pikaviestintä sovellus, jolla on 560 miljoonaa rekisteröitynyttä käyttäjää ympäri maailman. Usealla nuorisotalon toimijalla on oma Discord palvelin, kuten Nuorten Turvasamata ja Verkkonuorisotalo Loiste. Usealla kunnalla on nuorisopalveluilla oma Discord palvelin osana nuorisotyötä.

